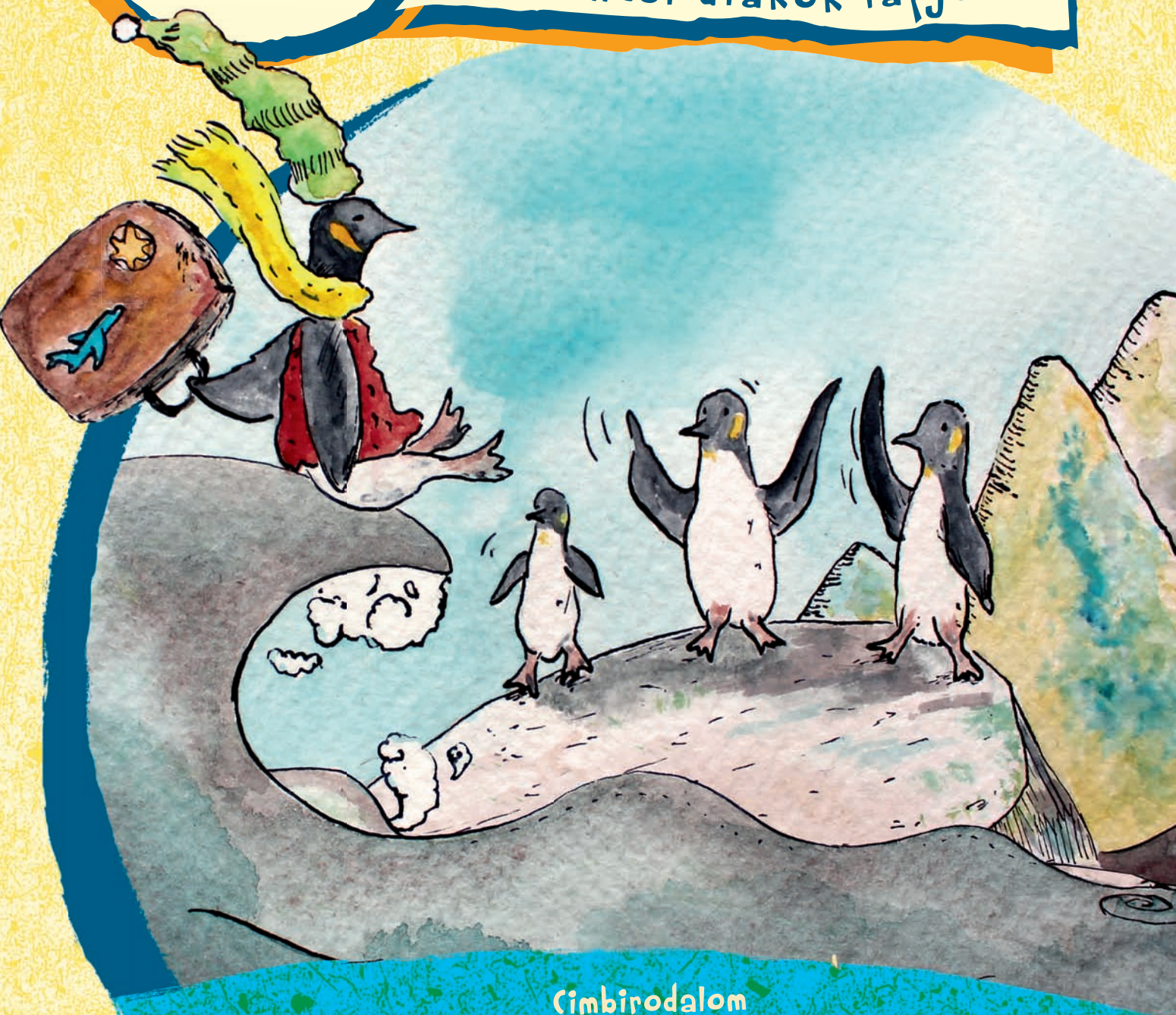

2017. február

Imbora

kíváncsi diákok lapja

Cimbirodalom

A tiltások birodalmából a lehetőségekébe

Beszélgetés Aczél Dórával, a Fájdallam szerzőjével,
részlet a regényből

4. oldal

Küldj egy szelfit

kedvenc olvasmányoddal!

Cimbi, a Cimborá kisördöge várja
a legújabb vagy legkedvesebb
olvasmányoddal készült szelfidet
Facebook-oldalán.

Ha még nem ismerősöd, jelöld be,
majd töltsd fel
a kedvenc könyveddel készült fotódat,
hogy Cimbi kedvére válogathasson:
melyik könyvet mutatja be
a Cimborá olvasóinak.

Cimborá

CIMBORA – 2017. február, XXVII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimborá,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edő,
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetró Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Kónya Eszter illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimborá szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

RMDSZ COMMUNITAS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

A tiltások birodalmából a lehetőségekébe

Beszélgetés Aczél Dórával 4. oldal

ACZÉL DÓRA

Fájdallam – Kórházzagú kamaszkor

regényrészlet 6. oldal

Irodalmi kalandozások az

Óperenciás-tengeren túlra 3.

Romantikus tájképfestő az őserdőben 10. oldal

Cimbi olvasólámpája

JAKAB VILLÓ HANGA rovata 12. oldal

EDŐsáqok

GERGELY EDŐ rovata

Ha az Isten is úgy akarja 13. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

A nagyerejű Toldi Miklós históriája 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

A tested harctér

A Szín-téren: kódolt vizuális üzenetek

és konceptualista, szóalapú

művészeti válogatás 16. oldal

Barangoló

KÖNYA ÉVA rovata

Ivóedények festményeken 18. oldal

Ivóedények mindennapokra

és ünnepekre 19. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Nagykőhavas télen-nyáron 23. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Csak napsütés legyen 24. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 25. oldal

Híres feltalálók 26. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata 29. oldal

Cimbi képtára

FEKETE ZSOLT és ORBÁN BALÁZS

fotográfiái 31. oldal

A tiltások birodalmából a lehetőségekébe

Aczél Dórával a 2016-ban megjelent, *Fájdallam* című könyvéről és a kórházaságú kamaszkorról beszélgettünk: *írás, betegség, továbblépés, Yuppi Tábor, az iskola és a személyesség kérdései merültek fel.*

- Kulcsszavakban: melyek voltak életed legfontosabb történései?

- Banalitások, amelyek gyűjtőszinórajai lettek a változó életszemléletemnek. Az oviban a tízóraira felpakolt vajjas kenyér íze; amikor hóvirágszedés alatt a hosszú, szőke hajam megtelt bogáncssal, és én örültem, mert azt hittem, hogy le kell vágni, édesanyám kifésülte végül, de amíg hazaértem, eljátszottam az új frizura gondolatával; amikor elolvastam Harry Pottert, és úgy döntöttem, hogy a képességvizsgán én nem Nyilas Misit elemzem, hanem őt, mert egyrészt azt kérték, hogy kedvenc irodalmi hőssémmel tegyem ezt, másrészt nekem eszembe sem jutott Nyilas Misi, mert akkor csak Harry Potter járt az eszemben; amikor találkoztam egy olyan fiúval, akitől tükröt kaptam, jó nagyot, hogy lássam, ki vagyok, s amikor neki mondtam, hogy holtodiglan és holtomiglan; előtte, amikor két csík jelent meg a terhességi teszten, és amikor aztán már másnap boldogan vártuk, hogy a két csík már egy szívdobbanás legyen, s mi egy család. És egy fontos történes, amikor eljutott hozzám, hogy néha az a szakma, ha valaki létezik, és van, úgy, ahogy van, és ez nemcsak, hogy elég, de szükséges is.

- Hogyan élted meg Dóráként, akinek már családja van, hogy naplóján keresztül beszélgethettél a kamasz Dórával, aki rákos betegként egy-egy pillanatban egyedül nézett szembe a kilátástalansággal?

- Volt, amikor abba kellett hagynom az olvasást, mert olyan erősen rám törtek az emlékek, hogy nem tudtam szembenézni velük. Úgy szelídítettem meg a helyzetet, hogy emlékeim alapján írtam, ami épp bennem volt, és amikor nem találtam az emlékeimben, akkor tudatosan kerestem a naplómban a konkrétumok után. Így könnyebb volt. Aztán egy idő elteltével már tudtam úgy olvasni, hogy

élvezem, és hogy ne magamat olvassam, hanem egy kamasz lány naplóját, akit történetesen Dórának hívnak. Az, hogy rákos beteg volt ez a lány, nem sokból derül ki, mert a fő problémája nem maga a betegség volt, hanem a megváltozott élethelyzete, és legfőképpen testének a nem normális változása. És nem igazán volt egyedül, amit néha jól viselt, néha meg egészen rosszul.

- Milyen célt láttál magad előtt, amikor elkezdted írni a *Fájdallamot*?

- A legfontosabb az volt, hogy kiírom és átfogalmazzam magamnak a történeteket. Hogy könyv lett belőle, hogy mások is olvashatják, esetenként érzékenyülnek tőle, már csak a finom ráadás. A cél megvalósult: nyilvánossá vált, így többé már nem egy el nem mondott történet, ami emészt és szavakat keres. Most, hogy könyvként él tovább, még fontosabb, hogy betekintést ad a kórházi létbe azoknak is, akik nem mernek kérdezni, akik számára tabu a rák.

- A *Fájdallam* megmutatja, hányféle viszonyulás létezik a társadalomban a gyógyíthatatlan vagy nehezen gyógyítható betegséghez: látjuk a gyógytornászt, aki nem keresi a beteg fiatal tekintetét, a takarítónőt, aki mindig sekélyes és sajnálkozó, de Marinkót is, aki egyszerűen meg meri kérdezni, hogy „félsz-e?”. Szerinted miért hallgat szinte mindenki a halálról, a betegségről és általában a másságról?

- Tudom, hogy nagyon nehéz voltam beteg kamaszként: állandóan változó hangulatom, hol hisztis, hol bölcs zen, és ezek között akár másodpercnyi eltérések. Szóval ezzel kell szembenéznie annak, aki nem beteg, de ott akar lenni a beteg mellett. Nem könnyű feladat, és ritkán vannak olyan pillanatok ebben az együttlétben, amikor beteg és nem beteg tud kommunikálni. De megéri. Én egy védett műhelyben is dolgozom, ahol élethosszan tartó fogyatékkal vagy betegséggel kell együtt élniük a fiataloknak. Élvezem minden pillanatát, mert őszinte, emberi megnyilvánulásokat látok, valahogy a valóságuk igazibb. Hallgatunk a halálról és a betegségekről, mert félünk tőlük: ahogy a megszelídített rókaért felelősséget kell vállalnunk, ugyanúgy a megszelídített, közel engedett halállal és betegségekkel is felelősség jár. És ha nem nézünk szem-

be, akkor sosem fogunk tudni társadalmi integrációról beszélni, addig gettóban élnek a betegek. Beszéljünk róla, mert ezek is az élet részei. Kérlek. Köszö.

Védett műhely: fogyatékkal élők számára létrehozott műhely, amely szociális vállalkozásként működik.

- Sokféle testet látunk a Fáj dallamban. Elsősorban a Dóriét, ahogy tükörbe néz, ahogy a teste, az érzései, az egész akkori élete összekötődik a gépekkel, a belé csepegtetett gyógyszerrel. De látjuk Iza gyönyörű kék szemét is, a szép kopasz hippi lányt vagy a „három kopasz, csillogó szkinhedet”, akik társasoznak egy körteremben várakozva. Milyennek látod most az emberi testet, hogyan terjed ki a szépség határa?

- Sok időnek el kellett telnie, hogy a testemet végre szépnek lássam. Szerintem amúgy ez nem kórházi élmény hozománya, hanem egyszerűen benőtt a fejem lágya. Szoktam játszani egy játékkal: nézem a testeket az utcán, lokálokban, bárhol, és folyamatosan válaszolok magamban arra a kérdésre, hogy az mitől szép. Közben meg azon veszem észre magam, hogy tökéletesen kisminkelt testek nem tetszenek, a tökéletesen kiedzett férfi testek sem. Szeretem felfedezni a testeken az emberek életét.

- Azt hiszem, a kórházi nyertes cékla-rajz („Fúj, cékla”) elég jól szimbolizálja a kamasz érdes humorú lázadását a betegséggel szemben: „fittyet hányni a társadalmi szabályokra, fikázni az életet. A céklát meg kell enni, mert attól jó lesz a vérkép, de ki is kell néha hányni. És ezt egy műben megörökíteni maga a gyönyör.”... Hogyan emlékszel arra a rajzra, mit jelent ma?

- Képzeld, a könyv megjelenése után Margit néni, a kórházi játszós néni elküldte nekem a rajzot. Teljesen meglepő volt, hogy még létezik egyáltalán az a rajz, szembesülni vele pedig csoda. A cékla nekem ma is azt jelenti, amit akkor: utáltam zsigerből, ugyanakkor annyira látszott a jótékony hatása, hogy muszáj volt megadnom neki magam. Most is van ilyen, természetesen, hogy nem, nem, nem akarom, de aztán muszáj belátnom, hogy nincs mentség. Szóval van még bennem egy adag kamaszság...

- Hogyan változtatta meg az életed a Bátor Tábor? Mit jelent neked a Yuppi?

- A Bátor Tábor által új nézőpontot kaptam. Egyrészt velem egykorú, gyógyult és még kezelés alatt álló kama-

szokkal ott először találkoztam, másrészt az önkéntesek, a felnőttek egy teljesen új világot alkottak nekünk: kérdezhettem a lányokat, hogy hogyan élték meg a kopaszsgot, a kezeléseket, beszélgettem okos, velem egykorúakkal. Az önkéntesek olyan példát mutattak nekem arról, hogyan érdemes élni, emberi kapcsolatokat építeni, hogy azóta is nagyon sokszor az akkori élményekből táplálkozom. A lehetőségek birodalmában találtam magam, nem a tiltásokéban.

A Yuppi ennek a romániai megvalósulása kicsiben: alapításakor természetesen egy szép nagy álom lebegett az orrunk előtt, hasonló csodaország létrehozása, mint a Bátor Tábor. A tábor megalapítása olyan, mint egy gyerek születése, fokozatosan növekedő, saját élete és szabadsága van.

A Yuppi az első élményterápiás tábor Romániában, amit 2011-ben alapítottak a Bátor Tábor mintájára. Diabéteszes és onkológiai beteg gyermekek vehetnek részt a táborokban, amelyeket korosztály és betegség típus szerint szerveznek meg. Több információ a táborról és a jelentkezésről itt: yuppicamp.ro – facebook.com/Taborayuppi – e-mail: camper@yuppicamp.ro

- Arról is írsz, milyen volt a legmenőbb középiskolában a tanárok legmélyebb hallgatása és érdektelensége a személyes történeteddel szemben. Úgy látom, arról is szól ez, ahogyan sokszor az oktatási rendszer elmege a fiatalok valós élete mellett. Milyen felelőssége lenne ebben az iskolának?

- Azt látom, hogy noha az iskolában eltöltött idő egy gyerek és kamasz majdnem egész napját kitölti, köze sincs a valós élethez. Az iskola csak tantervet és leckét látott, gyerekeket, érző lényeket, vágyakozó és példák után éhes kamaszokat nem. Minden csak intellektuális szinten működött, az érzelmi szinten semmi. Hogy most hol tart az iskola készségfejlesztésben, azt nem tudom, de hamarosan kiderül, hiszen a fiam ösztől iskolás lesz.

- Fogsz még írni? Ha ez a történet, a kórházszagú kamaszkoré itt véget ért, vannak-e mások, amelyek közben elindultak benned?

- Fogok, azt hiszem. Mostanában a házasság, a barátságok és a megcsalás kérdése foglalkoztat, de erről ennél többet nem árulok el, mert még én sem tudom. Egyelőre tapasztalatot gyűjtök.

Kérdezett: Jakab Villó Hanga

ACZÉL DÓRA

Fájdallam

Kórházaszagu kamaszkor (részletek)

A Tábor. A bátor

A lila utazótáskámba raktam bele mindent, amit kértek. Olvastam közben a levelet, törölköző – megvan, váltás ruhák, meleg és hideg időre egyaránt, gondoljunk az esőre is. Ha gyógyszert szedek, azt is vigyem magammal. Nem szedek: ez volt az utolsó kezelése. Igen, lejárt a kezelése, és én mégis csak annak tudtam örülni, hogy már több mint két hete volt, és nem hullt még ki az a hajam, ami az utolsó előtti kezeléstől megmaradt. Már volt vagy fél centis. Azért mégiscsak berakom a kalapot, egyrészt, mert írja a lapon, hogy kell, másrészt meg, ki tudja, a sors kergetőzött már velem úgy, hogy csúnya vereséget szenvedjek, lehet, most is kedve lesz megszegyeníteni, s kihulajítja az összes félcentis hajamat. Akkor meg majd kell a kalap. Ráadásul itt már mindenki kezelés után van, egészen biztos, hogy már mindenkinek hosszú haja lesz. Pólók, nadrágok. Mindenem kopott, viseltes, másod- vagy épp harmadkézből. A testem olyan ütemben változik, hogy pontosan rám illő cuccokat nem érdemes vennem. A pólók jók, mert eltakarják a hurkáim. A bal karom is el tud benne bújni – még felkötve hordom, nagy a seb, nehezen gyógyul.

Több mint fél éve műtöttek, de a sebem még nyitva volt. Finom szagú, meleg váladék folydogált belőle, majdnem állandóan. A kemó nem engedte gyógyulni. Majd ezután, hiszen ha most volt az utolsó kezelése, akkor most már minden jó lesz. Így szokott lenni a mesékben is. Boldogan élnek, míg meg nem halnak. A karom még be-kötve, a nyakamba felkötve, fáj, ha leengedtem, húzódtott a seb, és a maradék izom még fejletlen volt ahhoz, hogy megtartsa a nehéz titánprotézisemet.

Szilvi, a táborvezető vitt ki az autójával. Az augusztusi napfény cirógatva telepedett meg a tömbházak közötti sovány falombokon. Csendben voltunk, Szilvi fürkésző tekintetével az utat nézte, de érződött már, hogy épp a tábort nyitja, és problémákat old meg. Néha azért velem is beszélt, bársonyosan lágy hangjába ugyanolyan izgalom vegyült, mint az enyémbé. Vártuk ezt a tábort. Az út lassan változott a belvárosból külvárossá, az út szélén suhogó fák és bokrok dúsabbak és zöldebbek lettek. A tömbházak házakká alacsonyultak, az augusztus meglengette a melegségét, s az aszfalt fölé kacskaringókat rajzolt

a levegőből. A fák lombjain pedig átszűrte a fényét. Vitte a gondolataimat egy ismeretlen világba.

A kapu vasból volt, rácsos, kommunista. A kapun túl a bal oldalon kicsi házikók sorakoztak, mellettük egyenesre fogta magát a kikövezett ösvény. Hátrébb egy nagyobbacska épület, betonterasszal. Leghátul hátsóudvar-féle, tágas fűszőnyeggel borított tér, pingpongasztalokkal, és egy háló jelezte, hogy röplabdázni is lehet.

A lepkéket a gyomromban felébresztette a tábor látványa. Itt vagyok hát, most már nem mehetek haza, nem gondolhatom meg magam. Szilvi beállt az udvarra az autóval, segített kiszedni a csomagomat, egy papíron megnézte, hogy melyik házban fogok lakni, s kedvesen beinvitált a faházba. *Foglalj ágyat* – mondta. *Bármelyiket választhatod*, biztosított. Mindig a különálló, legeldugottabb ágy az enyém, most is erre csaptam le. Szilvi lerakta a csomagomat az ágy mellé, *rendezkedj be egy kicsit, hamarosan érkeznek a többiek is. Egy óra múlva találkozunk, szólunk, hogy hol*. És nagyot mosolyogva kiment az ajtón. Leültem a frissen foglalt ágyamra, tiszta, fehér szagú ágynemű, a párna kényelmetlen lesz, ezt ránézésre döntöttem el. A szobácska fa- és dohillaatot árasztott magából. Más világ – gondoltam. Kinyitottam a táskám. Átöltöznek, de nem, mégsem, a mai napot már ebben a ruhában csinálom végig, úgyszincs sok szép a bőröndben, és nincs is kedvem öltözködni. Nagy macera a karom miatt. Kidugtam az orrom a házikó ajtaján, leültem a kis tornác lépcsőjére, vártam, valaki csak hozzám jön. Jöttek. Fiala és hajás lányok. Senkin látható nyoma az életharcnak, csak rajtam. Mindegy – gondoltam, már úgyis megszoktam, majd elmúlik. A tábor is elmúlik, amit most egy kicsit gyűlöltem, hiszen az orrom alá döngölte, hogy csúnya vagyok, és hogy még ebben a társaságban is egyedül vagyok kopaszként.

Emőke és Szandi lett a szobatársam. Emőke túlsúlyos lány volt, égneke álló göndör hajjal, kicsit pöszén beszélt, és nagyot tudott kacagni. Olyan ropogósat, amilyentől az élet is kacagásra fakad. Szandiban volt valami elemi vonzóerő, elég felszínesen szemlélte a világot, ami nekem mégis tetszett, mert én meg mindent mélyen értettem, és jó volt néha egyszerűen látni a bonyolult dolgokat is. Igaza van Szandinak, nem kell minden kérdést feltenni, mert nem biztos, hogy kapsz rá választ. Ő például saját

bevallása szerint sosem kérdezte meg, hogy *miért pont én?* Ezt így én sem tettem fel, de azért mindig ott lebegett a kérdés, hogy mi lett volna, ha nem lettem volna beteg. A szobatársakkal gyorsan tisztáztuk a diagnózisainkat, meg azt is, hogy kinek mikor volt a kezelése. Kiderült, hogy Emókének agydaganata volt még nagyon kicsi korában, hétéves lehetett, megmutatta a tarkóján végighúzódo sebhelyet. Azóta tünetmentes. Szandinak leukémiája volt, ő a tavaly hagyta abba a kemót. Ő is gyógyult. Én két hete, mondtam, ezért még gyenge vagyok, most jön ki rajtam a kezelés mellékhatása. Amúgy két dolognak most nagyon örültem: az egyik az, hogy amit nem látok elsőre, az nem biztos, hogy nincs, a másik pedig az, hogy minden abszurdításban van valami normális. Három kamaszlány rákról beszél teljesen normális hangvételben.

Nem beszélgettünk sokáig, jöttek szólni, hogy menjünk a hátsó udvarra. Átbattyogtunk hát, óvatosan felcsigázott hangulatban számoltam a lépéseim. Nem tudom, hányig számoltam el, a fű színe elvitte a gondolataimat. Körbeültünk a fűben, Szilvi kezdett el beszélni. Szókesége és balzsamos hangja most még inkább felébresztette bennem a vágyat, hogy olyan akarok lenni, mint ő. Én is tábort akarok nyitni. Elmondani a kamaszoknak, hogy tegeződünk, mindenki mindenkivel, hogy tiszteljük egymást, hogy nincs telefon, hogy nem iszunk és nem cigizünk. Senki, az önkéntesek sem, nemcsak a táborozók.

(Zárójeles bekezdésben mondom el, hogy tábort nyitni ugyanolyan izgalmas, mint ahogyan azt akkor elgondoltam. Épp tíz évre rá a Maros megyei kicsi falu táborhelyén, ahol a kicsi faházakból ugyanolyan édeskés fa- és dohszag áradt, pokrócon ülve a hársfa árnyékában elmondtam a kamaszoknak, hogy mi itt tegeződünk, tiszteljük egymást, hogy nincs telefon, nem iszunk és nem cigizünk. Tábornytás napján pedig az esti egyperces magányomban bevillant Szilvi arca és bársonyos hangja. Megérte. Mindenért megérte.) Szilvi aztán elmondta azon, hogy kisebb csapatokat alkossunk, olvasta a keresztneveket, hogy ki kivel legyen egy csoportban. A mi csapatunk kicsit odébb, a kerítés melletti zöld fűre telepedett. Már elő voltak készítve a színes ceruzák, labdák, nagy fehér lapok. Körbeültünk. Először neveket mondtunk, a sajátunkat, de megismételtük a többiekét is. Aztán címet rajzoltunk, mindenki a magáét, és azt be kellett mutatni. Nem volt díjazás, csak a beszéd öröme, az érzés, hogy mások, új arcok fognak megismerni. Az önkéntesek nem sokkal voltak idősebbek nálunk. Másak voltak, mint mi, úgy éreztem. Valahogy nem érdekelte őket a kopaszságom, a bénára műtött karom, az sem érdekelte őket, hogy el vagyok hí-

va. Valahogy, nem tudom, miért és azt meg végképp nem, hogy mitől, de szépnek láttak.

Dicsérték, a lelket tapogatták simogató és őszinte mondataikkal. Nem hazudtak, de nem is tudták hidegen és mereven mondani az igazat. A szájukból az igazság szebb fényt kapott. Figyeltek. Rám figyeltek, s ezzel arra kényszerítettek, hogy én is figyeljek másra.

Az első éjszaka a friss szagú ágyneműben jólesett. Pihentem. Volt mit. Valami más világban vagyok, egyelőre nem találok a helyem. Nem rossz ez, mert mindenki kedves és nyitott, vannak ismerős arcok is, Kriszta doki például a kórházamból jött, együtt készültünk erre az izgalmas tábor-kalandra. Az érzéseimmel egyelőre nem tudok mit kezdeni. Vannak fiúk, jóképűek, életerősek, és még udvarolnak is. De vajon udvarolnak, vajon tényleg szimpatikus vagyok nekik, vagy ez a kötelességük? Vannak lányok, akikkel akár jó barátnő is lehetnék, beszélnek sokat, de ők pestiek, vagy csak egyszerűen magyarországiak, én kuriózum vagyok az erdélyiséggemmel. Akadály a beszédben. Sokat fejlődtem, de még mindig van akcentusom, amire mindig rávilágítanak, hogy milyen szép. Utálok ezt a szépséget. Ahogy kimondják, felépül a fal bennem, mert azt érzem, hogy ezután csak és kizárólag azt figyelik, hogyan beszélek, és nem értik meg, amit mondok

Márk ki fog jönni a táborba. Ez tartja bennem a kitarást. Majd őt is be kell vezetnem ide: képzelje el, hogy itt nem számít, hogy nem tudom használni a bal kezem, attól még Hunor megtanított íjászkodni. Azt is elképzelheti, hogy Adélt is a bécsi kórházban műtötték, neki is a lábát, és nézze meg, hogy ő tanítja táncolni a többieket. Ő a bulik motorja. Bemutatom Áronnak is, aki hozott nekünk zenés füzetet, mert ő meg a tábortűz körüli énekek nagymestere. De legfőképpen Dave-nek és Janónak mutatom be. Ők amúgy is mindig együtt vannak, két jó barát, akik minden reggel úgy zuhanyoznak, hogy a dalolászásukat hallja az egész tábor. És akiktől valahogy ez az egész tábor teljesen más, teljesen megfoghatatlanul jó. Hétfőn jött ki

Márk, épp íjászon voltam, eljött a híre az íjászpályáig, ott volt Lilla is. Lilla a pszichológus a kórházból, őt kérték meg, hogy menjen ki Márk elé. Kértem, hogy én is mehessek. A pingpongasztalnál találkoztunk, Márk kezében a déváz, az anyukája, ahogy meglátott minket, felvirult, elbúcsúzott a fiától, Márk most is, ahogyan elég gyakran tette, szeretlek, anyát mondott. Gyors búcsú volt, az anyukája indult is hazafelé. Maradtunk egy kicsit pingpongozni, miközben én gyorstalpalót tartottam Márknak mindenről, amit tudni érdemes erről a táborról. Márk élvezte. A mankójára támaszkodva egyszer csak elindultunk az íjászpályára. Felajánlottam az én lövéseimet neki. Ott történt az első csoda. Márk kezébe belesimult az íj, tökéletesen beállt lövőállásba, majd lazán belötte a vesszőt a céltábla közepére, széthasítva a már ott lévő, amit Hunor, az íjász küldött be. Márk szemében végre feléledt újra az élet. Lőtt sokat, mind zsigerből, gyönyörűeket.

Márkkal egy napon születünk. Ezt akkor tudtuk meg, mikor Kriszta doki, még a tábor előtt, bejött a körterembe, ahol Márkkal épp okos dolgokról beszéltünk, mert Márkkal sok okos dologról tudtunk beszélni, és ránk nézett, majd megkérdezte, hogy *tudjátok, hogy egy napon születetek? Most néztem meg a tábori jelentkezéseiteket, és most vettem észre.* Egymásra néztünk jól kikerekedett szemekkel, és igazán boldogok lettünk ettől a hírtől. Sok közös volt bennünk, most már még egyről tudunk.

A tábor második napján elkezdett hullni a hajam, amelyről reméltem, hogy már az enyém marad. Ismét a párna, az a fehér színű éjszakai álmfogó jelezte, hogy búcsúzzam. Általában két-három nap a hajhullás ideje, azalatt elmegy minden. Most, hogy már kábé egycentis

volt, tudtam, hogy foltokban hullik. Csúnya. Hiába szoktam meg valamennyire a gondolatot, hogy ez már csak ilyen, nem akartam azzal sokkolni a többieket, hogy épp hullik. Edithez mentem oda egyik reggeli előtt, egyenesen az orvosi szobába.

Edit, hullik a hajam. Ki fog hullani így is, úgy is, de most nekem nagy segítség lenne, ha egyszerre szabadulnék meg tőle. Már egyáltalán nem fáj, ha tépem, csak simán a kezemben marad. Kérek, tépd ki az összeset. Noha Edit onkológián dolgozik, s a kopaszság nem idegen számára, ez a kérés mégiscsak meglepte. Ismét biztosítottam róla, hogy ez nekem egyáltalán nem fáj. Bólintott. Az orvosi szoba mögé mentünk, vittünk egy széket és egy lepedőt, amit a vállamra takartunk, és Edit módszeresen kitépte a hajam. Amikor végzett, tükröt tartott elém. Minden egyes tükörbenzés fáj, így most ez is, de tudtam, hogy ennek más vége úgyszemint lesz, a folyamatot rövidítettem le és tettem kellemesebbé. Ismét kopasz voltam. A közfürdő külső falán akkor már sok fehér papíron sorakoztak a tábori legek. A listát, a legek listáját lehetett bővíteni bármilyen kategóriával, és a leg-jelölteket is bárki felírhatta. Hirtelen felindulásból, ismét-kopasz állapotomban a listák közé felkerült „a tábor legkopaszabb résztvevője” kategória, és jelöltként fel is írtam a saját nevem. Büszke voltam magamra, hogy megtettem ezt a lépést. Délutánra áthúzták a lapra felírt nevem. Nem is értettem, mi történhetett. Más kategóriában semmilyen jelölést nem kaptam, az egyetlen, amiben nyerhettem volna, az a kopaszágom, s most valaki kihúzott a listáról. Ez ráadásul szabályellenes. Nem húzhatunk ki neveket a listáról. Elfogott a sírás, leültem a lépcsőre, és sírtam. Jöttek vigasztalni. Senki sem értette, hogy igazából mi a baj. Mindenki meg volt győződve róla, hogy valaki más jelölt engem a legkopaszabb címre, és most azért sírok, mert ez rosszul esett. Egyedül Dave volt az, aki értette, és nem csak megértette, de el is tudta magyarázni, hogy ezzel veszélyes vizekre eveztem – hiszen vannak még kopaszok a táborban rajtam kívül. A lépcsőn ültünk, ott sírtam ki magam, ott jöttem rá, hogy szemellenzős liba voltam. Hogy nem vettem észre, hogy van még egy csomó kopasz táborozó? Eddig csak a hajasokat néztem, őket irigyeltem, és nem tűnt fel, hogy még olyanok is vannak itt, akiknek a fejükre kapott sugárkezelés miatt sosem fog visszaönni a hajuk. Dave-vel közösen vettük le a legkopaszabb listát a falról, rituálisan beledobtuk a kukába. Ez is felért egy terápiával...

Vannak élmények, amelyekre nem emlékszem tisztán. Fel tudom idézni egy-egy ruha mintázatát, tudom, hogy Dave fehér-sötétkék csíkos pólóban jött ki a harmadik nap

reggelén a zuhanyzóból, tudom, hogy TrillaLilla szöke göndör haja fehéresen villant, mikor rásütött a nap, ismerem Janó ölelésének illatát, a reggeli müzli ízének faháját pedig nem lehet összekeverni semmilyen más müzliével. Emlékszem doktor Szabi hamis hangjára a mikrofonban, ahogy a Két krajcárom volt nékem dalhoz még körülbelül húsz szakaszt költött, emlékszem a lovak illatára is, amikor az erdőbe vittek a hátukon, nyereg nélkül. Barlangásztunk, emlékszem az overallok zsíros keménységére, a fejlámpák tompa fényére. Történetekre nem emlékszem, villanások maradtak meg, amelyeket azóta a saját kincsesládámból néha előkaparok, ha érezni akarom, hogy voltak a múltamban olyan szép dolgok, amelyek miatt érdemes volt a kemót végigcsinálni. És túlélni azt az egész túlélhetetlenséget.

Márk Dave-től és Janótól egy íjat kapott, valamikor ősszel. A kórházi ágyból akkor már nem tudott felkelni, de az íjászathoz nem kell láb, Márk fekvő lőtt a vakolatba lyukat, remélem, azóta nem újították ki a falat. Kár lenne eltüntetni onnan azt a lyukat. Márk halálhíréről csak később értesültem, én már otthon voltam, messze tőle. Most legalább közel van hozzám.

Lyukasóra

(Egész nap köd volt. Vízzel hígított tejben ment az autó végig az úton, Budapestről egészen Élesdig. Aztán a hegyek tetején kicsit kisütött a nap. Fel is kiáltott örömben, szólott, úgy, hogy a kezét a combomra rakta, majd egy kicsit megmarkolta: süt a nap. Igen, süt, mosolyodtam el én is, habár engem nem zavart a köd sem, mert inkább a boldogsága esett jól, mintsem a napsütés.)

Visszavánszorogtam a szilibe. A szilenciumterembe, de így csak a nevelőnők hívták a nappal amúgy osztálytermeknek használt lyukakat. Csak a sziliben volt szabad tanulni. A miértet megtanultam nem megkérdezni. Kicsit éreztem, hogy valami nem stimmel: tényleg rendben van az, hogy hajnaltól késő délutánig az iskolában ülünk egy padban, hogy aztán késő délutántól estig egy másik osztályteremben írjuk a másnapi házit? Ez a felkészülés az életre, mondták a tanárok. Tehát még nem vagyunk készen az életre. Megkerestem a padot, ahol öt perccel ezelőtt ültem. Elvettem az üres üvegemet, még ki kell mennem megöltetni vízzel. A közös mosdóban a lehasznált, rozsdás csapon átlátszó ízű csurgott az üvegbe. Hamar megtelt, pedig még elidőztem volna vele. Vissza a szilibe, le az üres füzethez. Csak bámultam a hálót, pont úgy

éreztem magam, mint ez a füzetlap: azt mondják rá, hogy üres, közben mégis tele van szabályos, sorba állított négyzetekkel. Nem üres: egyszerűen csak nem szabad, de nem látja rajta senki. Az egyetlen, amire képes ez a füzetlap, és kábé amire én is vagyok, hogy ráírjanak némi kusza számokat. Rávéssenek, kérdés nélkül, és csak számokat.

Mert a betűket nem lehet, az a másik füzet joga, rajzokat meg pláne, bármilyen szabad megnyilvánulását az emberi szellemnek: nem! Azt a fehér lap meg a vászon tisztje megkapni. Kockás füzet lapja vagyok. Nem vagyok szabad. És még csak nem is az én döntésem, hogy fehér lap vagy netán vászon lehessen. Ültem a matek házi előtt. Girbegurba keszekuszaságok tornyosultak előttem, lassan elkezdtek táncot járni, azt a gúnyos fajtát. Hiába mondom nekik, hogy milyen rossz érzés, ha megaláz a tanár, mikor hangosan fejti ki az egész osztály előtt, hogy nem értek semmit az egészből. Tündétől másoltam ismét. Amióta sulis van, ő segít nekem. Mindig ideadja a matek meg a román háziját. Próbálok megérteni, mit miért írt, hogy jöttek ki neki azok a számigalások.

Tünde más volt, mint a többiek. Legalább annyira szüksége volt rám, mint nekem órá. Ambiciózus volt, és ő sem tudta lazán kezelni azt, amit a felnőttek mondtak – én sem. Mindenkinek meg akart felelni, kedves és megértő volt, de épp ezért elszigetelt is. Valahogyan nem tudta megértetni magát. Feloldódott másban, feloldódott a szabályokban, a kellegekben. Szeretett engem, és én is szerettem őt. A szilik sutogásában, a matek és román házik útvesztőjében vele valahogy könnyebb volt elveszni. A félhomályban, majd az esti sötétben, a háziírások között – a lelünk által kisanyargatott szünetekben – a pasikról beszélünk. Azokról, akiket szerettünk volna, ha vannak, de csak a bennünk levő sóvárgás létezett, annál nem sokkal több.

Akkor – ma sem tudom, miért – nem jött el a tanár. Amúgy a tanárokat sem érdekelte túlságosan, hogy mi van velünk, ha nem vagyunk ott: minket sem az érdekelt, hogy miért nincsenek ott, csak az, hogy nincsenek. Édes percek. Kitágult az ötven perc, amit ilyenkor kaptunk, a lehetőségek tárháza nyílt meg előttünk: elmehetünk pisilni. Elmehetünk a Bisztróba, elmehetünk vásárolni, vagy egyszerűen csak a büféig, mert most nincs sor, megvehetjük a kiflit. A pisi-büfé kombót választottuk Tündével, s mivel szép napsütés volt odakint, kiültünk a pingpongasztal kövére, hadd süssön ránk kicsit a nap. Csatlakozott Emőke, Edó, Eszter, Annamari, Ildikó és Pista is. Aztán jött még Mónika, rózsaszínben, természetesen, vele pedig Kinga. ▶▶▶

Irodalmi kalandozások az Óperenciás-tengeren túlra (4.) Romantikus tájképfestő az őserdőben

Kolumbusz Kristóf Indiába akart eljutni még nem járt útvonalon – és véletlenül felfedezett egy új kontinenst. Ettől kezdve az európai ember lázasan igyekezett felfedezni a végtelen és újdonságokban, meglepetésekben, kincsekben kimeríthetetlennek ígérkező földgolyóbit. A pionírokat (az úttörőket, akik elsőként tették lábukat addig ismeretlen vidékre) követték a telepések, a miszszionáriusok, kincskeresők, majd a tudósok, művészek, kalandorok. A 19. században valóságos szenvedélyé vált a világutazás, sőt, igazi divattá... Erről a lázról tanúskodnak Jules Verne francia írónak a világ szinte minden nyelvére lefordított regényei, amelyek nemzedékek sorának fantáziáját lobbantották lángra. Verne regényeit olvasva bekalandozhatjuk a földkerekséget, az amazóniai őserdőtől az óceánok mélyéig. Egy nagyobb ugrással még a Holdra is eljuttatta képzeletben olvasóit, mintegy száz évvel az előtt, hogy az első ember valóban a Holdra szállt volna. Verne maga is többnyire olvasmányokból merítette információit, amelyeket sok-sok fantázia hozzáadásával gyúrt izgalmas regényekké. Legfőbb forrását a *Le Tour du monde* (kb.: A világ körül) című, havonta

Jules Verne, a tudományos-fantasztikus irodalom atyja több mint hetven regényt írt, bennük említett száznál is több találmány (mint például a tengeralattjáró, űrhajó, telekonferencia) döntő többségét később meg is valósították.

„Minden, amit kitalálok, minden, amit elképzelek, a valóság alatt marad, mert eljön majd a pillanat, amikor a tudomány alkotásai tútesznek a képzelet szüleményein.” – tartotta

megjelenő folyóirat jelentette, amely a korabeli utazók útleírásait, beszámolóit bocsájtotta az olvasóközönség rendelkezésére. A lap 1857 és 1914 között jelent meg, havi rendszerességgel.

►►► Mind felültek a kőasztalra, s aztán Móni kérdezett rá csak úgy, mint mikor az ember már elég régóta meg akar tudni valamit ahhoz, hogy kitalálja a kérdéséhez a legjobb variánst, s aztán tettetett természetességgel kibökje.

– Dóri, mi történt a kezdeddel?

– Jaj, azt hittem, már mind tudjátok. Mit mondjak?

– Hát nem tudunk sokat, kíváncsi vagyok, de nem tudom, hogy erről mennyit szabad kérdezni. Szóval remélem, nem voltam túl indiszkrét, és nem is kell mesélned, ha nem akarsz, csak úgy érdekelt...

– Szívesen mesélek. Rákos voltam, csonttrákos. Ki kellett venni a csontot, s protézist kaptam helyette. Közben meg folyamatosan ment a kemoterápia. Azért ilyen rövid a hajam, mert most nő vissza.

Ennyit tudtam elmondani egyszerre. Móni nem hagyta magát.

– Ennyi? Gyere, na, mesélj még! Honnan tudtátok meg?

És elkezdtem mesélni. Mindent, ami eszembe jutott, hogy hogyan kezdődött, milyen volt a műtét, az összes,

mert sok volt, hogy milyen érzés, mikor folyamatosan hányingered van, még éjjel is, milyen érzés, ha akaraton kívül elhízol, pedig nem is eszel, de mégis felfújódsz, és az az érzésed, hogy fiú vagy, mert ezt is látják az emberek, és milyen érzés végigmenni Pesten a buszon, és nem átadni a helyed az öreg néniknek, noha azok úgy néznek rád, mintha te lennél a világ legerkölcstelenebb perszónája, hogy hogy is képzeled így fiatalon, hogy egyrészt kopaszra nyírod a fejed, s aztán még át sem adod a helyed az időseknek. Meséltem arról is, hogy a kórházban nagyon kedvesek, és hogy megtanultam vért venni, mert a főnővér megengedte, ez volt az egyezségünk, mert nem talált nálam vénát, csak a tizennegyedik szűrásra, ezért én mondtam, hogy ez így nem igazságos, én is meg akarom őket szűrni, s ezért Fléger Ildi meg is engedte, hogy őt megszűrjam.

Kicsengettek. Eloszlott a pingpongasztal társasága. Többet sosem voltunk csak osztálytársak.

(Aczél Dóra: *Fájdallam, Koinónia Könyvkiadó, Kolozsvár, 2016*)

Ebben a folyóiratban publikálta többek között **Auguste-François Biard** francia festő is útleírásait. Biard az elsők között volt, akik képzőművész szemmel mutatták be a távoli, egzotikus tájakat. Képei között találunk északi-sarki jégmezőket, sarki fényt, jegesmedve-vadászatot, dél-amerikai őserdőket, bennszülötteket ábrázoló romantikus festményeket. Azoknak az expedícióknak, amelyeken Biard részt vett, épp az volt a legnagyobb újdonsága, hogy a korábbiakkal ellentétben nemcsak tudósokat, hanem művészeket és írókat is vittek magukkal. Biard persze nemcsak festett, hanem írt is utazásairól. 1858-ban Brazíliába utazott, hogy megfesse a brazil császár, II. Pedro családját. Az igazi cél persze az Amazonas-menti őserdők és azok őslakóinak megismerése volt. Utazását remek rajzokon és olvasmányos útleírásban örökítette meg.

Az alábbi részletben egy 19. századi brazil kisváros furcsaságaival ismerkedhetünk meg.

„Déltájban elviselhetetlen lett a hőség. Rendkívül kellemetlenül érintett, hogy el kellett hagynom az árnyékot, és a tengerparton kellett folytatnom az utat. Még nem voltam teljesen egészséges a riói betegségem után, és alig vártam, hogy megérkezzek Santa Cruzba, az út további részét már csónakon kellett megtenni. Éppen ezért nagy volt az örömöm, amikor a partról a távolban megpillantottam egy kirajzolódó templomtornyot. Santa Cruz! Néhány nap pihenés! Azért csodálkoztam: senki sem mondta, hogy ilyen jelentős településről van szó. Azt hittem, Santa Cruz egy közönséges indián falu, az általunk megpillantott templom viszont impozánsnak tűnt.

Auguste-François Biard: Harc a jegesmedvékkel

Egyelőre vissza kellett húzódnunk az árnyékba. Mikor kiértünk az erdőből, pálmaágakkal fedett kunyhókat láttam, néhány fehérre meszelt házikót. Láttam még megégett cipőhöz hasonló bőrrű halászokat, nőket, akik meztelenül jártak, sárga, piros, narancsszínű fodros szoknyát hordtak.

François-Auguste Biard (1798-1882)

Néhány portugál úriember fekete ruhában, fehér nyakkendővel, elképesztően koszos kezekkel. De a templomtorny sehol! Egyszerűen nyoma veszett. Vajon csak a szemem káprázott? A spanyol, portugál és brazil templomokra jellemző alakja volt. Azt is jól megfigyeltem távolról – olyan éles volt a fény, hogy a legyet is jól ki lehetett venni száz lépésről –, hogy pompás homlokzatú, faragott vázák díszítették, és harangok is voltak rajta. Annál is biztosabb voltam benne, hogy láttam ez utóbbiakat, mert a hangjukat is hallottam. Mit gondoljak egy épület eltűnéséről, amelyet pedig egész biztosan nem álomban láttam? Ki volt zárva az is, hogy szándékosan képzelődtem volna. Nem túrvén tovább ezt a bizonytalanságot, elhatároztam, hogy megkérdezem az útitársamat. Ő rámutatott egy három láb vastag kőfalra, amit magassága miatt már én is észrevettem, de nem méltattam figyelemre, mivel én a láthatatlanná vált műemléket kerestem. Kétkedve fogadtam útitársam választát, de közelebb lépve egy valóságos költemény bontakozott ki a szemem előtt. Az emberi hiúság legőszintébben megalkotott remekművével álltam szemben. Az a fal tényleg a templom volt, ami arra volt hivatva, hogy lenyűgözze az egyszerű embert. Profilból nézve csak egy vaskos kőfalat lehetett látni, azonban szemből egy pompás homlokzat állt ott, teljes kapuzattal. Több lépcsőn át lehetett belépni a templomba. A fent lévő ablakokban látszottak a harangok. A faragott vázák további művészi gazdagság előhírnökeinek mutatkoztak, amely bizonyára odabent vár ránk a templomban. Aki azonban belépett a grandiózus kapukon, túlfelől egy százalmas barakkban találta magát, amely alig volt nagyobb, mint a környékbeli kunyhók.”

(Auguste Biard: **Le pèlerin de l'enfer vert**, Phébus, Paris, 1995. Szöcs Imre fordítása)

Két korosztály, két történet

A szembenézés sohasem egyszerű harc, és nem is mindig olyan, mint a mesében, hogy a jó elnyeri megérdemelt jutalmát. Ez a két könyv mégis arról szól, hogy ha rázós változások is történnek velünk,

érdekes kitartással és humorral megpróbálni leküzdeni a nehézséget. Néha nem könnyű, máskor meg elég vicces.

PAOLA ZANNONER

Célvonal

Ez a mi második születésünk

**Móra Könyvkiadó, 2011
(korosztály: 14+)**

Leo focista, mindene a sport: élete nagy napján arra készül, hogy végre áttörést érjen el, hogy felfedezzék, ehelyett valami egészen más történik vele, ami szintén felforgatja az életét. Egy baleset következtében lebénul, így a történet további része új életének felfedezéséről szól. A könyv elbeszélésmódja nem sajnálkozó, nem szájalommal mutatja be a srác küzdelmét, hanem olyan útkeresésként, amelyben van lehetőség. Szerencsére Leo nem marad egyedül. Bár apját leköti a gyógy mód

felkutatása, anyja pedig aggodalmával túlfélti a fiút, edzője és az osztálytársa, Viola, aki maga is sportoló, segítenek neki új célokat találni.

„Hiába rövid, hiába volt egy kis hiányérzetem a végén, hogy nem kaptam többet Leo és Viola közös életéből, attól még ez az egyik legmotiválóbb könyv, amit az utóbbi időben olvastam! Röviden és tömören felvázolja a szenvedést, a küzdelmet, a hit és az akaraterő fontosságát. Talán az, hogy ennyire rövid, még előny is, hisz nem biztos, hogy a célkorosztály vevő a hosszú szenvedésre, de így legalább olyan is kezébe veszi, aki egyébként nem tenné a témája miatt. Nagyon, de nagyon ajánlom mindenkinek!” (forrás: Szimiriza – moly.hu)

TÓTH KRISZTINA

Anyát megoperálták

**Móra Könyvkiadó, 2015
(korosztály: 6-10)**

Mi van, ha valaki megbetegszik a családban, mi van, ha éppen az egyik szülő az, aki nehéz időszakon megy át? Amikor 5-6 éves koromban megműtötték az én anyámat, a bátyám egy agyagszobrot készített neki, azzal vártuk haza. A szobrocska hóna alatt tartotta a fejét, másik kezében tábla volt: „Segítség, félek a műtétől, levágják a fejem.” Persze, nem vágták le a fejét – mi humorral oldottuk a hangulatot, ahogyan Tóth Krisztina is ezt teszi, amikor a kislány főszereplő szerepébe bújva elmeséli az anya

betegségtörténetét.

„Mindenki ott volt, amikor anya hazajött, mintha születésnapot ünnepeltünk volna. Mondtam is a nagypapának, hogy kár, hogy nincs ma születésnap, mert olyan szépen összejöttünk.

Nagypapa azt mondta, hogy bizonyos értelemben ez is egy születésnap, anya újjászületett.

A felnőttek mindig akkor mondják azt, hogy bizonyos értelemben, ha valami egyáltalán nem az, aminek nevezik. Vagyis nem volt torta.”

Ha az Isten is úgy akarja

Tegnap, vacsora közben rámnéz a gyermek, elkapom a tekintetét, de csak amikor megszólal, akkor tudom beazonosítani. Anya, mi híresek vagyunk? Visszanézek rá, apám szemével, amivel mindannyiszor nézett, ha ágáltunk, és az ő hangján is kérdezek vissza, van ennek egy metszése, mintha szeretetlen hang lenne: miért kérded? Hát csak úgy, szeretném, ha nagy sztárok lennénk! De már csak játssza a nagy magabiztost, elbizonytalanodik, majd mégis visszatér belé a csakazértis.

Hagyom, hogy üldögéljen benne, nekem elég a kérdése nyomán az, ami az enyém. Anya, a Gandhit mindenki csinálhatja? Úgy értem, ha valaki egyszer csak úgy dönt, hogy szeretne egy Gandhit, elkezdi csinálni, s aztán a többi alakul magától? Igen, felelem, végül is, igen. Ha ez a dolga, teszem még hozzá. Persze, lehet másképp is, erőltetve, úgy is meg lehet csinálni, de akkor oda az öröm. A gyermek ezt már mintha nem is hallaná, rágódik a kenyéren és a saját gondolatain, aztán, csak úgy lazán, hozzáfűzi az enyémmel: alakul az magától, ha ez a sorsa. Igen, nézek rá. Ilyenkor látom, egyidősek vagyunk, ő meg én. De mivel fizikális időben mégiscsak gyermek, nehéz neki ez az egyidő. Gyorsan visszamegy a helyére, onnan mondja kissé türelmetlenül, szinte könnyítve önmagán a sors súlyát, hogy: de, anya, én még mindig nem tudom eldönteni, hogy mi is legyek, ha nagy leszek! Búvár is szeretnék lenni, hogy lássak sok halacskát, de rendőr is, mentős is és tűzoltó is! Mire befejezi, igazi gyermeki dilemma ül a szemében, a mélyén valamiféle felháborodás is, lázadás az ellen, hogy miért nem lehet egyszerre az összes. Nem baj, felelem, ráérsz még eldönteni. Miért, azt hiszed én jógával akartam foglalkozni? Megtartottad az első órát, s aztán azt követte a második, és a többi?, kérdez vissza. Végül is... igen, mondom mosolyogva, tényleg így volt. Ezen kuncog, olyan na te jól megjárta kuncogással, kamaszos-jóízűen.

S most, hogy erről írok, eszembe jut életem egy ragyogó délutánja. Apámmal jöttünk haza a mezőről. Valahányszor kettesben jöttem valamelyik szülőmmel, már nem is voltam fáradt, már nem is fájt semmi, a kettesben ballagásokkor kaptam legmélyebb tanításaikat. Már bejutottam a Mikesbe, s büszkén dicsekedtem azzal, milyen jól kezdtem felzárkózni a többiekhez. Öndicséretemet azzal a szólással zártam, amivel apám bátorított nagyon sokszor, ahányszor elkeseredtem, nem volt elég önbizalmam: *mindenki a maga sorsának a kovácsa*. Jókovácskodásomtól csak úgy lépegettem, mint egy kicsi kakas, apám mellett, aki ráérősen lépett, s ugyanolyan ráérősen hallgatott. S mire én már majdnem elfelejtettem, mit is mondtam előbb, rámnézett, kb. azzal a tekintettel, mint én tegnap a gyermekre, s csak annyit szólt, számomra tőle eddig ismeretlen hangon: *ha az Isten is úgy akarja*. S ezzel a magasabbrendű akarással hirtelen kirántotta alólam az egész mezei utat.

A nagyerejű Toldi Miklós históriája

*Mostan emlékezem az elmúlt időkről,
Az elmúlt időkből jó Toldi Miklósról,
Ő nagy erejéről, jó vitézségéről;
Csuda, hogy mindeddig nem emlékeztünk erről.*

Így kezdte históriás énekét Tinódi Lantos Sebestyén. A szilágysági Nagyfaluban élt Toldi család a nagyobbik fiút, Györgyöt Károly király udvarába küldte, a királyfiút szolgáltni. Amikor a király meghalt, fia, Lajos (1326–1382) követte őt a trónon (1342–1382 között magyar, 1370–1382 között lengyel király). György mellette szolgált a királyi seregben. A kisebbik fiú, Miklós, az apja halála után édesanyja mellett maradt, a gazdaságot irányítani. Szorgalmát és erejét mindenki megcsodálta, viszont kicsapongó életet élt. Ilosvai Péter tudni véli, hogy egy özvegyasszony varázsának nem tudott ellenállni; az asszony azonban gúnyt űzött a szerelmes legényből. Más alkalommal Miklós tudomást szerzett arról, hogy egy gazdag leányt drága ékszerekkel temettek a sírba. Cinkostársat keresett, hogy kirabolja a sírt. Amikor a sírverembe ereszkedett, társa rázárta annak kőlapját. Miklós ereje azonban határtalan volt: vállával félretaszította a sírkamra nehéz fedelét, és kiszabadult a gödörből.

Egyszer bátyja hazlátogatott Nagyfaluba, vitézei kíséretében. Amikor idejüket katonai játékokkal múltatták, Miklós is közéjük állt. A vitézek ámulattal nézték a vidéki fiú ügyességét és hatalmas erejét. Az elhajított rudat (akkori szóhasználattal: gerelyt, dárdát) kétszeres távolságra dobta vissza. Amikor a vitézek abban versengtek egymással, hogy egy nehéz (malom)követ ki tud legmesszebbre eldobni, Miklós újra kitűnt közülük. Játék közben azonban halálosan

Toldi megfékezi a bikát. Diafilm-illusztráció

megsebesített egy katonát, és, a következményektől félve, elbujdosott. Édesanyja titkon élelemmel látta el, bátyja megkegyelmezett neki, s Miklós viszatérhetett Nagyfaluba.

Egy alkalommal Laczfi András, az erdélyi vajda, nádor, Budára indult, és Nagyfalu határában utat tévesztett. A véletlen úgy hozta, hogy Toldi Miklóssal találkozott, tőle kérdezte meg „sok szóval”, merre folytassák útjukat.

Miklós némán felkapott egy nyomtatórudat (a szénásszeker leszorítására használt nehezéket), s azzal mutatta az irányt. A nádor felfigyelt Miklós nagy erejére.

*Sok szóval az utat tőle kérdik vala,
Toldi Miklós ezen igen búsult vala:
Nyomórudat fél kezével kapta vala,
Buda felé utat azzal mutogat vala.*

Miklós „esméig esék gyilkosságba”. Ezúttal elmenekül a faluból, Budára. Amikor az éhínség gyötörni kezdte, egy „tehénvágó-hídhöz” ment, ételment kért. Ott épp nagy riadalom volt, mert egy bika elszabadult. Miklós közbelépett, megragadta a bika farkát, s megállásra kényszerítette az állatot. A vágóhídról a királyi konyhára ment, ott állt szolgálatba. Segített a szakácsoknak, „étel után szennyes fazakokat mos vala”. Néha a Dunára küldték, ahonnan hatalmas edényekben vizet cipelt.

Gyakran szemlélte a szórakozó vitézeket. Egy alkalommal újra közéjük állt, s ügyes játékára a király is felfigyelt. Érdeklődött felőle, megtudta, hogy Toldi György öcsé, s hogy gyilkos. Megkegyelmezett neki. Újabb elismerést akkor szerzett, amikor a Duna szigetén megküzdött a cseh bajnokkal. Birokra keltek, Miklós győzött, fejét vette Mikolának. A király katonái közé fogadta.

Egy alkalommal a cseh király és császár egybegyűjtötte királycimboráit. Lajost is magához rendelte, de nem szórazni, hanem azért, hogy az országadót elvigye Prágába.

Ilosvai Selymes Péter históriájának 1620-as kiadása

**Toldi a nyomtatórúddal megmutatja az utat.
György Miklós rajza**

Lajos király gondba esett. Laczfi András adott neki tanácsot: állítsa elő a seregét, s vigye magával Toldi Miklóst is.

Prágába érkezve Miklós „öklelő társat kért” a cseh királytól. Egy olasz vitéz állt ki küzdelemre. A csata hamarosan eldőlt:

*Egyberoppanának; nézik sok ezeren.
Olasz az nyeregből esék messze földön.*

Miklós győzelme nagy örömet okozott Lajos királynak, dicsőséget az országnak.

Az évek elröpültek Miklós fölött, haja, szakála meg-
őszült. Egyszer a király magához rendelte hű vitézét. Amikor Miklós a palotába lépett, ősz haját és szakállát látva, a fiatal vitézek gúnyolódni kezdtek rajta. Miklós haragra gerjedt, s köntöse ujjában viselt „hétollú buzgányával” közéjük ütött, három vitéz halálát okozva. A királynak így indokolta tettét:

*– Király! ha nem nézném vitézi voltomat,
Majd fejedhez verném héttollú botomat.
Másson megfeddenéd apró kölkeidet,
Meg nem csúfolnájak vitézi vén fejemet.*

Azzal hátat is fordított a budai életnek, hazament Nagyaluba. Két év múlva csendesesen meghalt:

*Ott vagyon mostan is Miklós feje csontja,
Szertelen temérdek agya-koponyája;
Még most is ott vagyon nagy öklelő fája,
Híres ez világban szíve nagy bátorsága.*

Részletesen ismertettem Toldi történetét, s remélem, kedves olvasóink, hogy kíváncsian követték. Ez volt az a történet, amelyből Arany János tudomást szerzett a nagy erejű Toldi Miklósról. S bizonyára azt is követni tudták, hogy szándékának megfelelően Arany János hogyan faragott szorgalmas, önérzetes, anyját szerető, királyát tisztelő, országa híret megvédő bátor hőst a valóban nagy erejű, de tivornyázó, hirtelen haragú, erejét fitogtató, céltalanul élő szereplőből. S azt is láthatjátok, hogy az eredeti történet epizódjai még csak lazán kapcsolódnak egymáshoz, ott György úgy kegyelmez meg gyilkossá vált öccsének, hogy az nem szolgál rá. Az is a véletlenek műlik, hogy Lajos király felfigyel Miklós rátermettségére. Miklós életéből hiányoznak a vitézi, lovagi tettek, csak olykor-olykor bukkan fel a király mellett. Halála pedig olyan, mint egy családtalan aggastyáné. A szerző a szemére veti, hogy szerette az italt, nem gyarapította a családi vagyont, erejét nem állította egy cél szolgálatába. Így fogalmaz erről:

*Vétek ez lőn benne, hogy részeges vala,
Minden reménsége boritalban vala,
Ő nagy erejének nem sok hasznát látá,
Semmiiben marháját meg nem szaporíthatá.*

Amikor ezt mondjuk, nem elmarasztalni kívánjuk az eredeti történetet, hanem azt hangsúlyozzuk, hogy az más volt, mint Arany János elbeszélő költeménye. Az Arany-trilógia előtt az eredeti, Ilosvai Selymes Péter elbeszélő költeménye sok kiadásban látott napvilágot, a közönség Toldi Miklós történetét folyamatosan olvashatta. Toldi egyike volt azoknak a hősöknek, akik különységükkel maradtak meg az emlékezetben (bölcs Salamon; Mátyás, az igazságos; Naszreddin, a tréfamester).

A Toldi család a valóságban is létezett, Toldi Miklós is élt, feltételezhetően 1320 és 1390 között. Tanult ember volt, latinul is beszélt, alispán, ispán volt, különböző harcokban vett részt. Zsoldoskatonaként az itáliai fehér sereget vezette. Lajos király lovagja volt.

Ilosvai Selymes Péter körülbelül 1520 és 1580 között élt, iskolamester, majd vándorénekes volt. Több históriás éneket szerzett, Nagy Sándorról, Nabukodonozorról, Szent Pálról. Toldi Miklós történetét 1574-ben írta meg, 80 négy-soros strófában.

A tested harctér

A Szín-téren: kódolt vizuális üzenetek és konceptualista, szóalapú művészeti válogatás

Tót Endre: Zero retrospective

Amikor ez a Szín-tér épp íródik, Románia számos kis- és nagyvárosában napok óta tömegek vonulnak utcára, és békésen tüntetnek a büntető törvénykönyvet módosító kormányrendelet ellen. Soha nem látott, európai szellemű, civil összefogás tanúi lehetünk, ahol vendéglők ingyen ételmezt osztanak a tüntetőknek, taxik ingyen fuvarozzák a térre az embereket, fiatalok és idősök gyermekekkel együtt énekelnek, táncolnak, a csendőröknek virágot tűznek gumibotjuk helyére stb. Számtalan szöveges, rajzos, frappánsan megfogalmazott üzenetű, egyedi tábla is feltűnik a zászlók mellett: *tele van a hotii póm!* (a román ț betűt c-nek

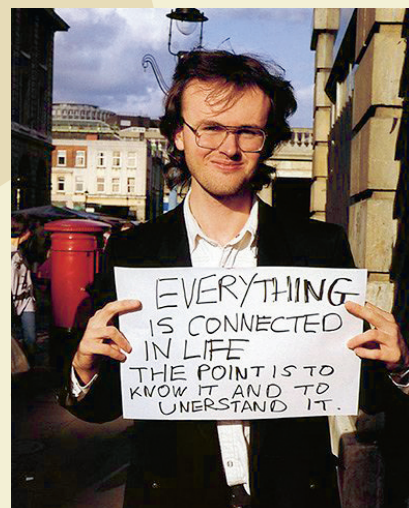

ejtjük, a *hotii* jelentése: tolvajok), *jos volanu!* (a „le a kormánnyal!” magyar tükörfordítása), *let's make Jilava great again!* (Jilava romániai község, börtönről híres) stb. Néhányukra több művészeti galéria is pályázik a tüntetések után, összegyűjtenék, megőriznék, kiállítanák – olvasom a Facebookon. (Ilyen a kolozsvári Z Angles Gallery *Rácsok mögötti Múzeum / Muzeul Între Bare* című projektje vagy Pavel Șușară bukaresti művészettörténet kezdemenyezése.) Néhányat megmutatunk nektek.

A média segítségével folyamatosan hozzáférünk ezekhez az információkhoz, pillanatok alatt terjednek a Föld minden pontjára, ahol van kábeltévé, internet stb. De lássunk egy-két példát a közösségi, politikai, aktivista művészetből is, amely ugyanezt a nyelvet beszéli, erre a magatartásformára is építkezik.

Gillian Wearing fotói, filmjei hétköznapi emberek közösségi és magánéletének feltárásával foglalkoznak. A *Táblák* című sorozatban olyan személyes üzeneteket örökít meg, ahol nem az emberek szájába adott szlogeneket, hanem az egyén

gondjait, vágyait, véleményeit, saját hangját olvashatjuk, láthatjuk. Egyszerű, igaz ez a projekt. Az alkotó az utcán sétálva kéri fel a járókelőket, hogy a tömegből kiemelkedve fogalmazzák meg üzenetüket, adják magukat a történethez, aztán gesztusuk dokumentációja kiállítási anyagot képez. Egyik kedvenc üzenetem a *Minden összefügg, a lényeg, hogy felismerjük és megértsük ezt*. A gyűjtést 2012-ben állították ki a Whitechapel Gallery-ben, a látogatás ideje alatt is lehetett e-mailen küldeni anyagot a művésznek.

Gillian Wearing: A Táblák

Több olyan kortárs műalkotás is emlékezetembe ivódott, amely ezt a közvetlen módot választja üzenetének gyors eljuttatására. A román **Mircea Cantor** fotóján láthatjuk, amint üres táblával stoppol az út szélén a 2000-es években. Üres lappal szeretné újrakezdeni. *Minden irányba* a kép címe. Olvasom, hogy ennek a munkájának a hatására sikerült továbblépnie, jelenleg Franciaországban él és dolgozik az 1977-es születésű, Marcel Duchamp-díjas (2011) alkotó.

Mircea Cantor: *Minden irányba*

Ütő Gusztáv: *Székelyföld*

Tót Endrét a *Zero retrospective* (zero works 1971-1984) című munkájával idézem. Számtalan táblás munkáját fotóban, videóban is megtalálhatjátok az artpool.hu oldalon. A nemzetközi szinten is elismert magyar képzőművész munkái a maguk ironikus, látszólag könnyed módján a politikai hatalom, a hétköznapi kommunikáció és a művészet intézményrendszerét kérdőjelezik meg. Nincs annyi oldala a *Cimborának*, amennyit írni lehetne Tót Endréről vagy a sepsiszentgyörgyi **Ütő Gusztáv** több munkájáról is, amelyekben többnyelvű *Székelyföld* feliratot tart fel, élő határterület-jelzőtáblát formázva. Van tett, dokumentáció és festmény formájában is ilyen üzenet. Keressetek rá!

A japán konceptualista **On Kawara** festett táblaképekkel tesz kísérletet az idő múlásának megörökítésére. 1966 óta festi meg az aznapi dátumot, semleges háttér előtt. A sorozatnak a *Today*

(Ma) címet adta. Világjáróként fél évszázadot szánt erre a sziszifuszi projektre, élt már Japánban, Európában, Mexikóban, az Egyesült Államokban.

A New York-i **Barbara Kruger** erőteljes, szöveggözpontú képeit nem mellőzhetjük. A fehér-fekete alkotásokon vörös háttérű, hatalomellenes, az identitás kérdéskörét boncolgató fehérbetűs üzenetek hagynak maradandó nyomot agyunkban és lelkünkben. Itt látható *A tested egy harctér* és a *Vásárolok, tehát vagyok* című kritikai élő mű.

On Kawara: *Today (Ma)*

Barbara Kruger: *Vásárolok, tehát vagyok*

Barbara Kruger: *A tested egy harctér*

Házi feladat: vegyetek elő papírlapot, írószer. Írjátok rá, ami titeket a legjobban képvisel, legtöbbet foglalkoztat. Emeljétek a magasba. Milyen érzés?

Ivóedények festményeken

A legenda szerint Arimathiai József a Szent Grál kehelyben fogta fel a keresztre feszített Jézus sebeiből kiömlő vért (Dante Gabriel Rossetti: *Leány a Szent Grál kehellyel*, 1860)

Az ártó vagy végzetes itallal telt méregpohár kiűritése egykor a halálos ítélet, illetve a gyilkosság bevett formája volt (Joseph-Noël Sylvestre: *Seneca, kezében a méregpohárral*, 1875)

Theodore Rombouts *Pohárnok (A mértékletesség allegóriája, 1630 körül)* című festményén a talpas pohárba óvatosan csorgatott bor a józanságot jelképezi

A tószta szavunk régi angol szokásra emlékeztet: a lakomákon kézzől kézre adott boros kupába pirított kenyeret („toast”-ot) tettek, amit végül a házigazda evett meg (John Greenwood festménye, 1750-es évek)

Az európai sörtörténet középkori hagyománya a kolostorokhoz kötődik (Eduard von Grützner: *Sört kóstoló szerzetesek*, 19. század)

Fedeles kupa Theodoor Rombouts barokk kori flamand művész *A lantos* című festményén (1620)

Koccintás egy családi ünnepen Peder Severin Krøyer dán művész festményén (*Hip, hip, hurrá!*, 1888)

Hollósy Simon életképét, az *Áldomást* a kocsmai asztalnak támasztott hangszer, a székre dobott cifraszűr és a fogásra akasztott kancsó teszi valóságshúvé (1888)

Orlai Petrics Soma *Szép Ilonka* című festményén az álruhás Mátyás király felemelt pohárral köszönti az idős Vörösmartyról mintázott „ősz Peterdit” (1866)

Ivóedények mindennapokra és ünnepekre

Az angliai Gough-barlangban feltárt, emberi koponyából készült, közel 15 ezer éves ivóedényt feltehetőleg szertartások alkalmával használták

A karcolással, véséssel gazdagon díszített – gyakran elefántcsontból vagy nemesfémből készült – ivókürtök gazdajuk rangját, gazdagságát jelképezték

Az Óasszír Birodalom főurainak lakomáin már a Kr. e. 3. évezredben „folyékony kenyér” (erjesztett árpakenyérből készült sör) került a poharakba

Az emberi koponyától az eldobható poharakig

A különböző formájú és rendeltetésű ivóedények az ősidőktől fontos szerepet töltek be az emberek életében, és ma már elképzelni sem tudnánk terített asztalainkat poharak – ünnepi alkalmakkor csillogó poharak sora – nélkül.

Őseink kezdetben öblösre formált tenyerükből ihatták a folyók, tavak akkori tisztább vizét, majd fadarabokba, kövekbe mélyedéseket faragva feltalálták az ivóedényeket, amelyek az évezredek során egyre változatosabbá, díszesebbé, értékesebbé váltak.

Barlangokban talált őskori leletek bizonyítják, hogy 15 ezer éve élt eleink gyakorlott technikával alakították ivóalkalmatossággá az emberi kopo-

nyákat, később pedig az állati bőrt és szarvakat.

A bőrtömlőket, ivókürtöket, ivótülköket lassan felváltották a henger alakú kupák, illetve a félgömb alakú kelyhek. Eleinte fából, kőből, égetett agyagból készültek, később – tulajdonosuk gazdagságát tükrözve – elefántcsontból, ritka ásványokból, nemesfémekből.

Nyugat-Európában a román korban a széles szájú, félgömb alakú, tál-szerű serlegeket kedvelték, a gótika korában az egyre elnyúltabbakat és egyre gazdagabban díszítetteket. A barokk kortól a henger alakú, gyakran fedéllel ellátott kupaforma vált kedveltté.

Az üveg- és kristályüveg poharak a 16. századtól terjedtek el Európa-szerte, az első eldobható papírpoharak a 20. század elején készültek az Egyesült Államokban.

A világ egyik legdíszesebb, késő gótikus oltári kelyhe, a Suki Benedek címerével díszített serleg feltehetőleg kolozsvári ötvös munkája (1470)

Késő román kori, félgömb alakú ivóedényből sört kóstoló barát egy 13. századi miniatúrán

A reneszánsz korának serlegei Mátyás király asztalán a pusztaszeri panoptikumban

Az ókori görögök és rómaiak alacsony falú, széles kelyhekből itták a bort (vörös alakos vázáké a Kr. e. 6. századból)

Jézus a kehelllyel, amelyből az utolsó vacsorán ivott (Vicente Juan Masip festménye, 16. század)

Orbán Balázs leírása szerint a székely nemzetgyűléseket áldomás – a kókuszdíoból készült áldozati kehelllyből való borivás – előzte meg

A bibliai történet szerint a júdeai Gideon azzal a 300 harccal győzte le a midjaniták 135 ezer fős seregét, akik tenyerükből itták a patak vizét, ivás közben is éberren figyelve

„Magnum aldamas fecerunt”

A Bibliában (a magyar nyelvű fordításokban) több helyen történik említés ivóalkalmatosságokról. „Csordultig van poharam” – olvasható az ószövetségbeli Zsoltárok könyvében, és többször esik szó róluk az Újszövetség történeteiben is: „az én vérem kelyhe”, „múljk el tőlem e keserű pohár” stb. A keresztény liturgiában a Krisztus vérért jelképező bort tartalmazó oltári / úrasztali kelyhek a szentmisék / istentiszteletek fontos kellékei.

Napjainkig megmaradt az írásban először 1150-ben említett „magnum aldamas” (nagy áldomás) – az örömteli, hálaadó poharazás – ősi szokása. A régi időkben a közösségben végzett munka (például: kaláka) befejezése, a mesterré avatás, az alkudozást követő

üzletkötések stb. után a poharak egymáshoz érintése, a koccintás – akár csak a kézfogás – megpecsételte és jogilag is szentesítette a tárgyalásokat. Íratlan törvény, hogy mi, magyarok sörös pohárral nem koccintunk, mióta – a történészek által cáfolt hagyomány szerint – az osztrák vezérkar 1849-ben sörrel koccintva ünnepelte a szabadságharc leverését, az aradi vértanúk kivégzését.

Készültek díszes kelyhek a csaták, háborúk utáni békekötések emlékére, és serlegekkel, kupákkal jutalmazták napjaink sportversenyeinek győzteseit.

A szeretetet, megbecsülést kifejező pohárköszöntők (tósztok) ünnepi alkalmakkor (esküvőkön, házavatásokon, fontos szerződések megkötése után stb.) hangzanak el.

Zágonban őrzött úrasztali ónpalack, amelyet Mikes Pál (Mikes Kelemen édesapja) ajándékozott a gyülekezetnek 1685-ben

A sörivők és sörkészítők „védőszentjeként” tisztelt, 13. században élt Gambrinus (I. János brabanti herceg), pohárköszöntőre emelt kupával

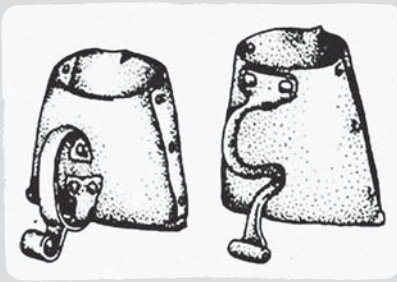

Falusi kocsmában áldomást ivó, sörös kriglivel koccintó francia földművesek (François Louis Jaques festménye, 1923)

A középkori királyi és főúri udvarokban bizalmi tisztség volt az italokat felszolgáló pohárnokoké, régi magyar nevükön bocsárdoké (pohárnok az 1170-es években készült Bayeux-i kárpiton)

A legegyszerűbb és legdísztelenebb ivóalkalmatosságot, az elhasznált kolompokból készített, füllel ellátott ivóharangot (ivókolompot) elsősorban a juhászok használták

A kobaknak nevezett vízmerítő és ivókésztséget gömbölyű lopótökfajtából készítették, és többnyire karcolással díszítették

A nagyszentmiklósi kincs értékes darabja a feltehetőleg késő avar kori (8. századi), bikafejes arany ivócsanak

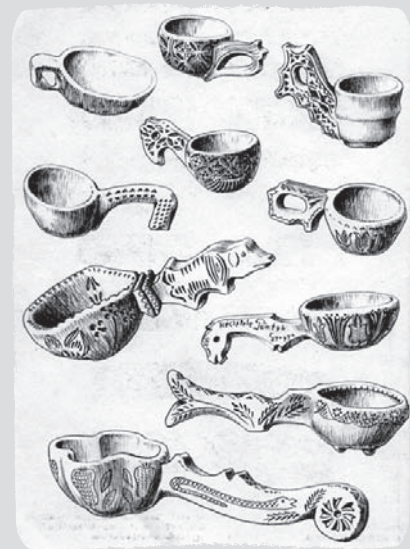
Csanak, csobolyó, csutora és társaik

A naphosszat erdőt, mezőt járó – földművelő, pásztorkodó, halászó, vadászó, vándorló – eleink számára nélkülözhetetlen volt a víz merítésére, ivására, szállítására szolgáló ivóedény. A változatos formájú ivóalkalmatosságokat a rendelkezésükre álló anyagokból: fából, fakéregből, agyagból, hajlított acéllemezből (elkopott kolompokból), lopótökből, állatok bőréből, szarvából készítették, és ízlésüknek megfelelően díszítették.

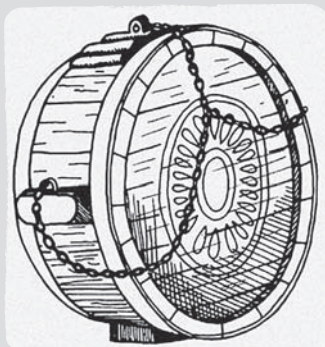
A legegyszerűbb népi pohár az egy darab fából faragott, öblös, nyéllal vagy füllel ellátott, víz merítésére alkalmas csanak (ivókanál) volt, amelyet derékszíjukra vagy tarisznyájuk szíjára függesztve vittek magukkal.

Víztelen vidéken, ahol nem volt forrás vagy kút, a pásztorok és mezei munkások a vizet hordó alakú, dobra emlékeztető csobolyókban (dongás faedényekben) tárolták. A kisebbeket szíjjal, láncsal, zsineggel víz hordó rúdra vagy kapanyélre akasztva szállították. Az ivóedény történelmi vonatkozása, hogy a magyar trónt 1305-ben elfoglalni készülő Ottó bajor herceg a nyeregkápára szíjazott csobolyóba rejtette a Szent Koronát, amit az országba érkezésekor elveszített (majd megtalált).

A pásztorok, vándorok, fuvarosok, katonák lapos, derékszíjra függesztve hordozható, korong alakú ivóedénye volt a csutora (fakulacs), az általában díszes kivitelezésű, mázas cserépkulacs vagy a fémből készült hadi kulacs.

A csanakok jellegzetessége csészéjük és nyelük változatos kiképzése, virágmotívumokkal, ember-, illetve állatfigurákkal való díszítése

A csobolyókból a vizet a fülek közötti lyukon át szívták ki nádszállal, vagy az edényt a szájukhoz emelve ittak belőle

Derékszíjra akasztható, bőrrózsával díszített csutora (Csokonai „szerelemdalának” címzettjéhez hasonló csikóbőrös kulacs)

Ottó herceg a forgalmas út porában megtalálja a Szent Koronát rejtő csobolyót (iniciálé a Képes Krónikában)

A szűk nyakú, öblös, kívül mázas cserépkorsókban vizet, bort vagy pálinkát tartottak, de ittak is belőlük

A meszely eredetileg kocsmákban, fogadóknak használt, általában 4 decis ivőedény (később ürmérték) volt

Sok falusi kocsmában még a múlt század elején is hutákban, formába fúvással készített porciós üvegekből itták a bort, pálinkát

A 18-19. században vált divattá a hosszú, vékony nyakú füttyülős üveg, amely a dugó kirántásakor füttyhöz hasonló hangot hallatott

„Bort kupába, bort!”

A régi fogadók (csapszékek, csárdák, kocsmák) asztalaira kerülő ivőedények alakjuk, méretük és rendeltetésük alapján változatos neveket kaptak.

A címben idézett kurucnótában szereplő kupa henger alakú, gyakran fedeles, közel félliteres, sör- vagy borivásra alkalmas ivőedény volt, a kupica (stampedi) kisebb (kb. fél decis) pálinkás pohár. A bort üvegből vagy nemesfémből készült, billikomnak nevezett, nagyméretű serlegből, a sört füles korsóból (krigliből) itták.

A korsó, kancsó, butykos, köcsög, kanta – Székelyföldön bokály – körteformájú, szűk nyakú, belül sohasem mázas, többnyire fél literes cserépedény.

A henger alakú vagy hasas bögre (csupor, szilke) készülhet égetett agyagból, fémből, üvegből. Az úgynevezett ikerbögrékhez lakodalmi szokás is fűződött: az egyik bögrébe bort, a másikba ecetet töltöttek, és ezzel kínálták a menyasszonyt. A néphit szerint, ha először a bort kóstolta meg, boldog házasság, ha az ecetet, sok civakodás várt rá.

Szó esik ivőedényekről szólásainkban, közmondásainkban is. Csordultig van vagy betelt a pohár, ha elégünk lett valamiből; tiszta vizet öntünk a pohárba, ha abba hagyjuk a mellébeszélést. Tudjuk, hogy könnyű pohár mellett (szavakkal) vitézkedni, és azt is, hogy a korsó addig jár a kútra, míg el nem törik, azaz a helytelenül cselekvő előbb-utóbb lebukik, pórul jár.

Hasán és peremén összekapcsolt, közös füllel ellátott két bögréből készített ikerbögre (páros szilke)

A kerámiából vagy porcelánból készült, széles szájú csuprok, csészék népi neve bögre vagy szilke (bronzkori füles bögre)

A „fekete leves”, a kávé élvezete török örökségünk, így lett a török eredetű ibrik a nyéllal, csörrel ellátott kávéöntő edény, illetve findzsa a kis porceláncsésze neve

Nagykőhavas télen-nyáron

Brassóhoz való közelsége és könnyű elérhetősége miatt (autóval, autóbusszal, vonattal), a Nagykőhavas és főleg annak alsó része, a Hétlétrás vízesés az egyik leglátogatottabb hely, turistacsalogató. Bár nem tartozik a Kárpátok legmagasabb hegységei közé, és felvonó sem segíti a csúcsra vágókat, ennek ellenére igen népszerű, számos látnivalót tartogat az arra látogatóknak.

Leggyakrabban a Malomdombok felől szoktak a turisták erre aへgyre látogatni, innen indul a könnyebb, Családi útnak nevezett útvonal, és innen érhető el a már említett vízesés is. A csúcstól órányi járásra található a Nagykőhavas menedékház, ahonnan láthatóak és rövid túrázással elérhetőek a hegység látványos sziklaalakzatai, az Írott kő, a Kőcsűr.

Említésre méltók még a Jeges-barlang, a Tamina-vízesés, továbbá a Medve-szakadék, is, amelyek szintén a Nagykőhavas látványosságai közé tartoznak. A legtöbb út a hegységen télen-nyáron járható, de természetesen itt is érvényesek a túrázás szabályai, a megfelelő öltözet, a helyismeret.

Kellemes hegyjárást!

Csak napsütés legyen

Amíg még hideg van, és gyakran fagyban kell iskolába menni, naponta meghallgatom Roy Ayers *Everybody Loves the Sunshine* (Mindenkinek szereti a napsütést) című dalát, és máris kevésbé fázom.

Roy Ayers 76 éves amerikai funk-, soul- és dzsesszzeneszerző, aki vibrafonjátékával még a legunalmasabb napomat is feldobja. A bebop világából érkező zenész

névről beszélünk vagy egy tökéletesen megkomponált zenéről, hanem az érzésről, amit kivált bennünk. A funk továbbá nem csak a zenében jelenik meg, valakinek a mozgása, a beszéde, de akár egy étel is lehet funky. Roy önmaga is, amikor a zenéről beszél, elsősorban a zene által megmozgatott érzéseket és élményeket emeli ki, mint a jókedv, a szeretet vagy a napsütés. Persze, ehhez a magabiztossághoz az is hozzásegíti, hogy 1963 óta több mint 60 saját lemezt tudhat a magáénak. Érdekes belehallgatni több megjelent albumába is, személyes nagy kedvencem a 2005-ben kiadott *My Vibes*. Napjainkban ha valaki a funk zenét említi, Roy Ayers neve is azonnal felvillan, munkássága és életvitele egyaránt a funk élő királyává teszi. Persze, ilyen cím nem létezik, de nagy eséllyel ő kapná meg.

úgy keveri a dzsesszt, a hiphop-ot és a funk-ot, hogy azon kapod magad, szinte akarod ellenére is bólogatsz a zene ütemére.

Ha eddig nem is tisztáztuk a funk zenei stílus jelentését, a mai naptól minden világossá válik.

Mint sok afrikai eredetű zene, jellemzően a funk is komplex groove-okból áll, amit olyan hangszerek szolgálnak, mint a ritmusgitar, a basszusgitar, a Hammond-orgona és a dobok, amelyek egyszerre hozzák az egybeolvadó lüktetést. A funkgyüttesek néha fúvós szekcióval (szaxofon, trombita, harsona) kiegészülve teszik teljessé a zenei élményt.

A műfaj leghíresebb zenekarainak többsége disco- és soul-dalokat is játszik. A funkzene nagy hatással volt a disco és az afrobeat kialakulásában, és a funk-hangminták a hiphop, a house és a drum and bass stílusok többségében is felfedezhetőek. A funk a go-go zenére is jelentős hatással bírt.

Nos, ezen túlmenően a legfontosabb mégis az, hogy a zenét érezni kell: nemcsak valami hangzatos stílus-

ROY AYERS

A funk zene lüktessen bennetek is, és ne feledjétek, mindig van ok jókedvre, ha meg nincs, akkor meg kell hallgatni az *Everybody Loves the Sunshine*-t, és bólogatni a felmelegítő ritmusra.

Folytatódik a rendhagyó játék:

Kedves zenehallgató barátaim, én aztán nem akarom megmondani, hogy mit csináljatok, de március 22-ig ne feledjétek megírni e-mailben, a mullerheni48@gmail.com címre: „Melyik a kedvenc zenészetek/együttesetek, és miért?” Várom válaszaitokat!

Cimbi naplója

Szijasztok!

Biztos halotátok a szomorú hírt hogy leéget 1 iskola. Edig nem is gondolkottam, hogy mi lenne, ha eltűne a ziskolám, de most elborzasztottam. Először is hiányozna a meleg. Met van ügye az othon melege s van a ziskola melege, sa kettő két dolog. Met az egyik szivből jön sa másik a csempekájából. Nem lenne kiflitej. Nem lenne tornaterem. Nem lenne focipája. Nem lenne uszoda. Igaz, az most sincs nekünk, de ha esetleg lenne, akkor ha nem lenne iskola, akkor az se lenne. Nem lenne szünet. Se hosszú, se rövid. Nem lenne vakáció. Nem lenne 7vége. Igazából ziskola nélkül sem jó se lenne, ami nem iskola. Tehát ha rossz is, azért jó a ziskola!

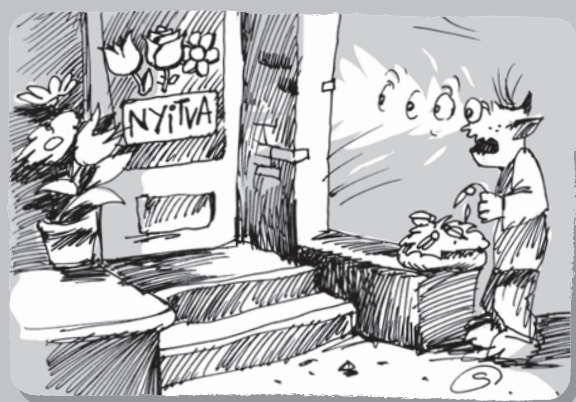
Gyűjtést is szerveztünk, könyveket kültünk. Én a románt, matekot, németet, tekknológiát kültem. A történet seholsem találtam. Eltűnt az elmúlt hetek jövés-menésében. Jötek mamáék, ment apuci, jöt a nővérem baráttya, ment anyuci, jöt a kutya, ment a macska, jötek a gázások, ment a pénz. Jötek a vizesek, ment a pénz, ment anyuci az üzletbe, ment a pénz. Így megy ez nállunk.

Készülök közben a zolimpijászokra. Aki megy, tizest kap, aki nyer, az kettőt. Nekem egy is elég. A magyar tanárnő minden nap felkészít. Fogalmazunk, írunk. Neki mindig aza baja, hogy száraz a szöveg, száraz a fogalmazás, száraz a levél. Kellet írni az öszről, irtam két oldalt, aszt mongya, száraz a levél. Hát akkor mit írjak, ha nem írhatom, hogy hul a száraz levél? Irtam, hogy esnek a nedves ágak. Ez se teccet, próbáljuk másképp írni, mongyuk a mi szavainkal. Alkos szavakat, ez a jelszava! Gondolom, József A.Tilla előtt se írta senki, hogy Mama, gondolok, hete, csak, és Petőfi találta ki, hogy magyar, hí, haza, talpra. Nem könnyű új szót kitalálni. Mondatot még nehezebb. Megpróbáltam pár sort írni a saját szavaimal, de senki nem értete: Gönyültök csopakolnak a sebrettyő nyékában, zsuzsmányok süpegnek a plöttyedő cermában. Pedig még rimel is, gondoltam. Én sem értem, igaz... bnjbgfsnhiayshblygtndjbnbjkbn. Juj, bocs. Sajnos, nem tudom, hogy lehet radirozni a képernyőn. Anyuci most ment ki a szobámból, és a hátam mögül elolvasta, hogy miket irtam a ziskoláról. Rég nem kaptam ekora taslit tőle, belevetem a zorrom a bilentyüzetbe. Magyarul írva, megfelyeltem a leptoppot, mint álmos informatikus a bilentyüzetet.

El is ment a kedvem az egész írástól. Mindig ez a vége. Mongyák a felnötek, hogy légy őszinte, ne hazuggy. De ha igazat mondassz vagy irtsz, akkor szidnak, ütnek, beléverik a zorrod a bilentyükbe.

Na szijasztok. Éjjen a csengő, éjjen a hoszu szünet!

Virágos ábránd

Csillag István rajzai

Híres feltalálók

Hogyan lett a hiperaktív, tanulatlan Edisonból „Arkhimédész óta a legnagyobb feltaláló”?

Százhetven éve, 1847. február 11-én született minden idők egyik legnagyobb, legtermékenyebb és legismertebb feltalálója, **Thomas Alva Edison**. Egyedül vagy másokkal közösen 1093 szabadalom fűződik a nevéhez, s volt egy négyéves időszak az életében, amikor 300 találmányt jelentett be, azaz ötnaponta egyet.

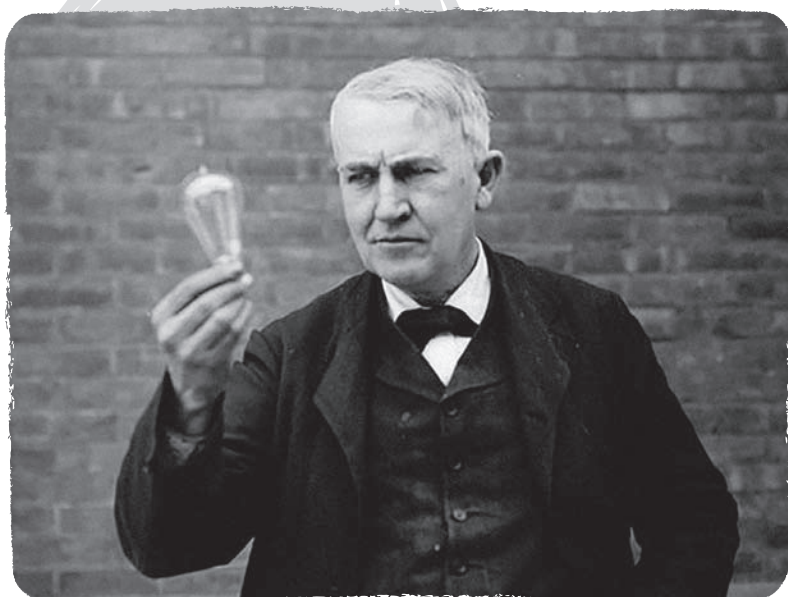
Ohio állam Milan városában látta meg a napvilágot, egy szegény család hetedik, legkisebb gyermekeként. Egyetlen családi örökségként az életét megkeserítő hallászavart kapta. Iskolába csak öt évig, akkor is rendszertelenül járt: a magolás untatta, nemigen hallotta, amit a tanár beszélt, s hiperaktivitása miatt állandóan fegyelmezték. Írni-olvasni otthon, anyjától tanult meg, ettől kezdve élete végéig falta a legkülönbözőbb témájú könyveket, ezekből szerezte tudását. A rendkívül gyakorlatias és kiváló üzleti vénával rendelkező Edison már tizenkét évesen saját maga által írt, szerkesztett és kézi nyomdáján nyomtatott újságot árult a vonaton, a bevételt könyvekre és vegyszerekre költötte. Egy poggyászkocsiban laboratóriumot is berendezett magának, de amikor kísérletezés közben felgyújtotta a szerelvényt, rövid úton kidobták. (Ké-

sőbb azt terjesztette, hogy halláskárosodását az a pofon okozta, amelyet a feldühödött kalauztól kapott.)

1868-ban Bostonba ment, itt állt elő első találmányával, az elektromos szavazatszámológóval, de a massachusettsi politikusokat nem izgatta a törvényhozó munka gyorsítása. A New York-i tőzsdét viszont érdekelte az általa tökéletesített árjegyző készülék, amelynek terveit 40 ezer dollárért vették meg tőle. Az alig huszonkét éves fiatalember az összegből két munkatársával kísérletezésbe kezdett Newarkban. Találmányait a legtöbbet ígérő vevőnek adta el, az üzeneteket egyszerre két irányba továbbító duplex távíróért az egyik nagy vasúttársaság 100 ezer dollárt fizetett.

Az egyre nagyobb laboratóriumot 1876-ban a New York melletti Menlo Parkba költöztette, s a következő évben előállt a szénpormikrofonnal, amely a telefon hangját tette érthetővé, 1877 decemberében pedig a hengeres fonográf, amelyet kezdetben még híres tudósok is szemfényvesztésnek, hasbeszélő trükknek vélték. 1878-ban kezdett el a szénzálas villamos izzólámpával foglalkozni, amelynek előállításával már sokan próbálkoztak, hiába. 1879 karácsonyán aztán kigyúltak a lámpák a laboratórium körüli parkban, és a sajtó „Arkhimédész óta a legnagyobb feltalálóként” ünnepelte Edisonszt.

Egyénisége ellentmondásos volt: családjával és munkatársaival hol zsarnokként, hol vidám cimboraként viselkedett. Kedvelte a nyilvánosságot és a szereplést, de sohasem tanulta meg a társasági viselkedést. Talán ezekért is lett még életében legenda: a szegény fiú, aki önerejéből lett sikeres és gazdag. 1931. október 18-án, nyolcvannégy éves korában halt meg a cukorbetegségéből eredő komplikációk miatt, a hír bejelentése után rövid időre világszerte kialudtak a villanylámpák.

Thomas Alva Edison

„Mi a helyzet, professzor? Nem tud számolni?” – zenész is lehetett volna Einsteinból

Albert Einstein

Mindenki ismeri – még ha nem is minden elemében érti – **Albert Einstein** tudományos munkásságát. Azt azonban kevesebben tudják, hogy mekkora zenerajongó volt. Ritkán hagyta el otthonát hegedűje nélkül, és a zene még néhány elméletének kidolgozásában is segítette.

A svájci szabadalmi ügyintézőt a speciális és általános relativitáselmélet kidolgozójaként, a világ leghíresebb egyenlete, az $E = mc^2$ megalkotójaként ismerte meg a világ, és neki köszönhető, hogy ma már másképpen gondolkodunk az időről, a tömegről és az energiáról, mint korábban. Neve gyakorlatilag a zseni szinonimájává vált.

Elsa Einstein azonban egy alkalommal bizalmasan megsúgta egy látogatójának, hogy nem elsősorban mindent elsöprő géniusza miatt lett szerelmes unokatestvérébe, Albertbe, hanem mert „annyira szépen játszott a Mozartot a hegedűn”. Einstein számára a zene egyáltalán nem volt mellékes a munkája szempontjából sem. Elsa szerint,

aki 1919-ben ment hozzá Einsteinhoz (ő már a férfi második felesége volt), a zene segítette férjének a teóriáin való elmélkedésben. Munkáját gyakorta szakította meg azzal, hogy „lejátszott néhány akkordot a zongorán, feljegyzett valamit, majd visszatért a tanulmányaihoz”. A fizikus egy alkalommal kijelentette, hogy ha nem tudós lenne, bizonyosan zenésznek állt volna. „Az élet zene nélkül elképzelhetetlen számomra. A zenében ábrándozom. A zenében kifejezve látom az életemet...Életemben a legtöbb élvezetet a zenétől kapom.”

A kis Albert hatéves volt, amikor édesanyja, a képzett zongorista Pauline beíratta hegedűórákra. A kisfiú zenei tanulmányait kötelességgként fogta fel, egészen addig, míg 13 évesen fel nem fedezte Mozart hegedűszonátáit. Ettől a pillanattól kezdve a zene a szenvedélyévé vált. Mozart – Bach mellett – élete végéig a kedvenc zeneszerzője maradt. Einstein több életrajzírója szerint ez nem volt véletlen: a két komponista ugyanazt a tisztaságot, egyszerűséget és tökéletes megkomponáltságot képviselte a zenében, mint amit Einstein keresett a maga elméleteiben.

Mivel nem maradt fent hangfelvétel Einstein játékaról, a kutatók véleménye megoszlik abban a kérdésben, vajon jó hegedűs volt-e a tudós. Vannak képek, amelyek arról árulkodnak, hogy nem volt a hangszer mestere: az egyik fotón rosszul tartja a hegedűjét, és még a vonót sem a legadekvátabb módon használja. Einsteinnek a ritmussal is gondjai voltak. A legenda szerint egy alkalommal, amikor egy vonósnégyesben játszott Fritz Keislerrel, és sokadszorra is rossz ütemnél lépett be, a hegedűvirtuóz megkérdezte tőle: „Mi a helyzet, professzor? Nem tud számolni?”

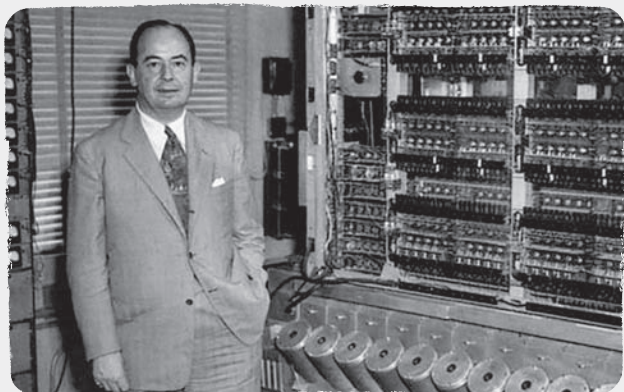
Már kisgyerekként hatjegyű számokat osztott el fejben Neumann János

Hatvan éve, 1957. február 8-án halt meg **Neumann János**, a múlt század kiemelkedő matematikusa, a számítógép atyja. Kollégái nagy viccesélőnek, vidám, társasági embernek ismerték, csodájára jártak széles műveltségének, hihetetlen memóriájának, fejszámoló készségének.

1903. december 28-án született Budapesten. Bankár apja 1913-ban nemességet vásárolt a királytól, Neumann

ezért jegyezte külföldön megjelent cikkeit Johann, majd Amerikában John von Neumann néven. Már hatéves korában képes volt két hatjegyű számot fejben elosztani, és ógörögül társalgott apjával. Középiskolai tanulmányait a farsori Evangélikus Gimnáziumban végezte, ahol Wigner Jenő és Teller Ede is tanult, első értekezését tizennyolc évesen publikálta. Apja kívánságára Zürichben vegyészmérnö-

Neumann János

ki diplomát szerzett, miközben Budapesten és Berlinben matematikát tanult, doktori fokozatát halmazelméleti disszertációjával szerezte meg. Ezután Németországban tökéletesítette matematikai tudását, Göttingenben operátorelméletet és kvantumfizikát kutatott, kidolgozta a fizikai mérések matematikai elméletét, a tiszta kvantummechanikai állapot fogalmát.

1930-ban Wigner Jenővel együtt az Egyesült Államokba hívták, minden idők legfiatalabb egyetemi tanára lett Princetonban. A matematika szinte minden területén maradandót alkotott, 150 dolgozata közül 20 fizikai, a többi elméleti és alkalmazott matematikai, játék- és számítógépelméleti tanulmány.

1940-től fordult az alkalmazott kutatások felé, bevezette a numerikus meteorológiát, az időjárás-előrejelzés számszerűsítését. Amerika hadba lépése után tanácsadóként dolgozott, az atomfegyver kifejlesztésének programjában a robbanási lökéshullámokat és a ballisztikai löelemtáblázatokat elemezte, rengeteg gépi számolással. Rendkívül jelentős játékelméleti munkássága. A témában 1928-ban közölte első értekezését, de kutatásait csak 1944-ben, Oskar Morgensternnel közösen írott Játékelmélet és közgazdasági viselkedés című könyvében összegezte. A ma már alapműnek számító értekezés nem a kétszemélyes, zéró összegű játékokat (a játékosok döntési és együttműködési lehetőségeit) elemezve kimutatta, hogy létezik mindkét fél számára optimális stratégia. Az általa lefektetett elveket ma már a közgazdaságtan, a társadalom- és hadtudomány, a pedagógia stb. is használja.

Hidrodinamikai kutatásainak nemlineáris differenciálegyenleteit nem lehetett zárt formában megoldani, ez vezette el a számítástechnikához. 1944-ben egy vasútállomáson ismerkedett meg Hermann Goldstine matematikussal, aki egy kísérleti lőtérrel a lőtáblázatok számításaival foglalkozott. Goldstine megemléltette, hogy az amerikai hadsereg

egy elektronikus számolóberendezés, az ENIAC kifejlesztésén dolgozik. Neumann érdeklődését felkelítette a program, melynek egy év múlva már az igazgatója volt, állandóan vitatkozva az ENIAC tervezőivel. Mivel az emberiség közös kincsének tartotta a számítógépet, nem volt hajlandó ötleteit szabadalmaztatni, sőt 1945-ben kiadta az EDVAC, a következő típus leírását, megakadályozva a szabadalmi levedetést. (Az 1947-ben elektroncsövek felhasználásával készült ENIAC 30 méter hosszú, 3 méter magas volt, 30 tonnát nyomott, és csöveit állandóan cserélni kellett.)

Neumann és Goldstine 1952-ben alkotta meg a saját gépét: az IAS már párhuzamos működésű volt, sokkal gyorsabban számolt, és felépítése alapvonalaiban megegyezett a mai korszerű számítógépekével. Aritmetikai, memória-, vezérlő- és input-output egységekből állt, ők módosítottak először programot programmal, alkalmaztak először képernyős kimenetet nyomtatás helyett. Neumann úttörő volt a gépek logikai felépítése terén is, tőle származik a kettes számrendszer alkalmazása, a memória, az utasítások rendszere. Az ő felismerése, hogy a számítógépben nemcsak adatok, hanem utasítások, programok is tárolhatók. A mai gépek mind így működnek, csak a méretük zsugorodott.

Neumann dolgozta ki azt is, hogy a megbízhatatlan elemekből álló gép miképpen adhat megbízható választ, leírta a véletlen gépi szimulálását, kutatta a magukat reprodukáló sejtautomatákat, a halmazelmélet egzakt alapjait, a kibernetika elméletét. Elhalmozták megbízásokkal, számtalan előadásra kérték fel, a hadsereg minden fegyvernemének tanácsadója volt. Amikor 1954-ben barátját, Oppenheimert kommunistaellenes nézetei miatt meghurcolták, Neumann – jóllehet másként vélekedett – bátran kiállt mellette.

1955 végén egészsége rohamosan romlani kezdett, akasztófahumorral ezt mondta: ha rákom van, megkapom a Fermi-díjat. Mint kiderült, csontrák támadta meg, és a Szabadság-éremmel együtt valóban megkapta a kitüntetést. Utolsó percéig a számítógép és az agyműködés párhuzamait feltáró könyvén dolgozott, de a kézirat befejezetlen maradt. A múlt század egyik legnagyobb matematikusa 1957. február 8-án halt meg Washingtonban. Emlékét őrzi a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság, a Holton krátert neveztek el róla, több utca és iskola viseli nevét, budapesti szülőházán emléktáblát helyeztek el. Kollégái nagy viccesélőnek, vidám, társasági embernek ismerték, csodájára jártak széles műveltségének, hihetetlen memóriájának, fejszámoló készségének, a legenda szerint az első számítógépek számításait ő maga ellenőrizte a géppel egy időben, fejben kalkulálva. (Forrás: *Múlt-kor, a történelmi magazin*)

Széleken a poén

Írjátok be a megadott szavakat a hálóba, néhány betűt előre megadtunk. Ha jól dolgoztatok, a két szélső oszlopba került betűket felülről lefelé, oszloponként összeolvasva, a következő vicc poénja lesz a megfejtés:

Bemegy a nyuszika a medve festékboltjába:

- *Medve koma, ecet van?*

- *Nincs nyuszika, ez festékbolt - mondja a medve.*

Másnap jön a nyuszi:

- *Ecet van?*

- *Nincs nyuszika! - mondja a medve. Ez így megy napokon keresztül. Végül a medve felmérgeződik, és ráripakodik a nyuszikára:*

- *Ha még egyszer bejössz, és ecetet kérsz, kidoblak!*

- *...! - mondja a nyuszika.* (A poén a rejtvényben.)

1				L	
2			R		
3				N	
4		S			
5			N		
6			R		
7		V			
8				O	
9		L			
10			B		

A beírandó szavak, ábécé sorrendben: ATOLE, ELADÓ, ÉVORA, KABÁT, KOROG, KOROM, KÖNNY, OSTAP, RIMÓC, RONDA

Ki van az átlókban?

A rejtvényhez csak vízszintes meghatározások tartoznak. Ha az ezeknek megfelelő szavakat beírjátok a hálóba, a két átlóban saroktól sarokig, fentről le vagy letről fel egy magyar költő neve a megfejtés! (A számozott négyzetekbe ne írjátok betűt!!)

Meghatározások: **1.** Teker. **2.** Puszil. **3.** Üti, mint ... a lovát. (szólás) **4.** Rosszindulatú, a szólásban 7 van! **5.** Rántást készítő, elegyítő. **6.** Két apródjáról Arany János írt balladát.

1						
2						
3						
4						
5						
6						

Városokból falu

Írjátok be a következő városneveket a mellékelt hálóba. Ha jól dolgoztatok, a sötét oszlopban egy háromszéki falu neve a megoldás, a brit trónörökös egyik kedvenc erdélyi faluja!

A beírandó városnevek, ábécé sorrendben:

ARAD, BESZTERCE, FOGARAS, KOLOZSVÁR, KÓHALOM, LUPÉNY, NAGYBÁNYA, RADNÓT, SZÉKELYHÍD, ZILAH

Erdélyi magyar író, 1971-ben született Vajdahunyadon		Kicsinyítő képző	Forma	Lelkéstre jellemző	Csernátón vára	Magatok	Keresztül támogatás	Francia teniszező volt (NOAH)	Ipszilon	Folyékony élelmiszer	Habos ital, népiesen		
Méter	Az író könyve											N ↘	
	Állóvíz												
Mássá formáló									Ötörai ital				
									Számos				
A Balaton is ez		Anyja társa				Görbe szaglószer							
		Spanyol női név				Gyakori szállodanév							
Észak, röviden	Becézett Ildikó				Egyik helyen sem						Névelő		
	Fut				Középen szór!						Honvégyat érző		
Angol Anna			Illat					Német focikapus (KAHN)					
			Nem kevés					Strasse, rövidítve					
Faágakat vág le				Dedős					JAC				
				Szintén nem					Nulla				
Gyomos					Férfinév					Félzsák!			
					Nagymama párja					Budapesti egyetem			
Jegyzetel		Mindennapi étel							Keleti uralkodó				
		A Maros testvére							Betöréssel kifoszt				
	Keleti játék		Ejfélig			Svéd autójel		Szikrakó					
	Téli csapadék		A föld felé			... Palkó, ... Jankó		Híresség					
Füllet érzékel				Középtájon megcsal!			Idéz						
Az író könyve				Szlovák folyó			Zabol, a szélein!						
V											Gy	Fagylaltot eszik	
			Zsinóros magyar férfikabát							Puha fém			
										Lám			
			Rádium és nitrogén vegyjele					Álhal				Ágyvég!	
			Tömegpusztító nukleáris fegyver					A mozi eleje!				Tág	
	Az író könyve							Disznót megszúr					

Jézus kápolnája és a Budvár Székelyudvarhely mellett

Orbán Balázs, 1864 körül
Fekete Zsolt, 2000

A parajdi sóaknák

Orbán Balázs, 1864 körül
Fekete Zsolt, 2000

FEKETE ZSOLT: **Az idő fényképe** – Orbán Balázs és Veress Ferenc nyomán,
Méry Ratio Kiadó, 2010

Orbán Balázs fotográfiái a Román Állami Levéltár Maros megyei fiókjában találhatóak.

Cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a **2016-2017-es tanévre!**

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

-
- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
 - érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
 - írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet.net